

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Bakalářská práce

2018

Martin Hlávka

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Architekt ve společnosti

Bakalářská práce

Autor práce: Martin Hlávka

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Jan Balon, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 9.5. 2018

Martin Hlávka

Bibliografický záznam

HLÁVKA, Martin. *Architekt ve společnosti*. Praha, 2018. 42 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Sociologických studií. Katedra Sociologie. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jan Balon, Ph.D.

Rozsah práce: 65 727 znaků

Anotace

Práce sestává ze dvou částí, teoretické a empirické. Pokouší se o zanalyzování postavení architektury a architekta v současné společnosti. Linie práce se tvoří kolem třech základních bodů. Architektury ve společnosti, celospolečenského kontextu a samotné profese architekta. Důraz je kladen na sociologické vnímání architektury, vnímání architektury v celospolečenském kontextu a na vnímání samotného profesního postavení architektů. Práce se při charakterizování současné sociologie architektury opírá hlavně o teorie Paula Jonese. Dále poté ukazuje důležitost architektury ve společnosti na základě konkrétních příkladů. V rámci kvalitativního výzkumu byly za pomoci polostrukturovaných rozhovorů začínajících architektů zjištěny informace ohledně jejich pohledu na roli architektury ve společnosti. Analýzou rozhovorů byly následně zjištěny velmi úzké vazby mezi architekturou, společností a jejich vzájemným ovlivňováním.

Klíčová slova

Architektura, společnost, povolání, umění, diskuse, sociologie architektury

Annotation

The thesis consists of two parts, theoretical and empirical. It tries to analyze the position of architecture and architect in contemporary society. The line of work is formed around three basic points. Architecture in society, the social context and the profession of an architect. The Emphasis is put on the sociological perception of architecture, the perception of architecture in the whole social context and the perception of the professional status of architects. The thesis is based on Paul Jones theory in characterizing contemporary sociology of architecture. It also shows the importance of architecture in society based on concrete examples. The empirical part has been realized by qualitative research, exactly with using a semi-structured interviews. By interviewing emerging architects have been collected the informations about their opinions of the role of architecture in society. The analysis of the interviews revealed the very close links between architecture, society and their interaction

Keywords

Architecture, Society, Profession, Art, Discussion, Sociology of Architecture

Poděkování

Rád bych poděkoval panu PhDr. Janu Balonovi, Ph.D. za vedení celé práce a za jeho cenné připomínky.

OBSAH

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST

1. ARCHITEKTURA A SPOLEČNOST

1.1 DEFINICE ARCHITEKTURY

1.2 ARCHITEKTURA JAKO PŘEDMĚT STUDIA SOCIOLOGIE

1.3 SOCIÁLNÍ ASPEKTY V ARCHITEKTUŘE

2. CELOSPOLEČENSKÉ DEBATY O ARCHITEKTUŘE

2.1 JAN KAPLICKÝ - OKO NAD PRAHOU

2.2 DANIEL LIBESKIND - VĚDOMÍ MÍSTA

2.2.1 Židovské muzeum v Berlíně

2.2.2 Ground Zero

3. ARCHITEKTURA JAKO PROFESE

3.1 JINÝ DRUH UMĚNÍ

3.2 PROFESE ARCHITEKTA

4. SHRNUÍ

EMPIRICKÁ ČÁST

5. METODOLOGIE

6. ANALÝZA ROZHovorŮ

6.1 ARCHITEKTURA JAKO CELEK

6.2 SPOLEČNOST

6.2.1 Vztah

6.2.2 Diskuse

6.3 PROFESE

6.4 SHRNUÍ ROZHovorŮ

ZÁVĚR

POUŽITÁ LITERATURA

TEZE

SEZNAM PŘÍLOH

10

12

12

12

15

17

17

19

20

21

23

23

24

25

27

28

28

31

31

32

35

37

39

42

42

50

Úvod

Architektura a urbanismus jsou zcela zřetelným výrazem charakteru společnosti. Určitý styl architektury, způsob plánování a vytváření lidského osídlení jsou kulturním jevem, který o společnosti leccos vypovídá. Odráží stav společnosti a procesy, kterými společnost prochází. Architektura je vedle svých materiálních aspektů také směsí myšlení a cítění a v různých obdobích lidské historie má svébytný styl dle charakteru doby, ve které působí. V této tvorbě má nejvýraznější roli právě společnost, která tuto tvorbu výrazně ovlivňuje. Způsob, jakým jsou navržena a zformována lidská sídla, je tedy na jednu stranu významně ovlivněn duchem doby, na straně druhé pak sám významně ovlivňuje prožívání a chování lidí, kteří uvnitř těchto celků žijí. Na náměstích, v ulicích, uvnitř jednotlivých budov se odehrávají životy lidí, kteří zde pracují, komunikují, odpočívají, realizují sebe sama. Můžeme tedy říci, že architektonická tvorba je spojena se sociální oblastí mnoha vazbami a tím je spojena i se společenskými vědami jako je sociologie, psychologie či sociální a kulturní antropologie. Centrálním tématem sociologie, která se zajímá o architekturu, je vztah prostoru, ve kterém lidé žijí a způsobu, jakým je utvořeno lidské osídlení, k sociálním jevům a procesům, které se zde odehrávají. Sociologie i další humanitní vědy jsou tedy jedním ze zdrojů, které poskytují informace pro projektování architektonických děl, přičemž jejich úloha stále vzrůstá.

Nejvýraznější roli v tomto uskupení pak hraje právě architekt. Zájem o vztah společnosti a architektury nacházíme u různých architektů již hluboko v minulosti. Jako jeden z prvních se o tento vzájemný vztah zajímal římský architekt Marcus Vitruvius Pollio, který vyžadoval, aby architekti měli univerzální znalosti. „*Architekti se zabývají problémy strukturování společenského prostoru*“ (Schützeichel 2009: 7). Stejně tak na to nahlíží i Musil, který vidí v architektuře prostorové uspořádání společnosti. „*Architektura je jejím odrazem a uspořádáním vztahů v jejím rámci. Je to měřitelný prvek, proto je studium společnosti skrze ni přínosné*.“ (Daničková 2002: 1).

Základním stavebním prvkem mé práce bude to, jakým způsobem architekturu popisuje Jones. „*Architektura se zabývá studiem struktur ve společnosti, které pak skrze diskusi, může přenést v konečné dílo*“ (Jones 2016: 6). Tato definice bude postupně tvořit

celou osu mé práce. Tu bude tvořit architektura a společnost, náhled do celospolečenského kontextu a architektura jako profese.

První část práce se bude věnovat teoretickému vymezení a propojení architektury a společnosti. Pokusím se zmapovat základní definici architektury tak, jak je vnímána jednak architekty, a hlavně, jak je na ní nahlíženo ze sociologického hlediska. Následně se budu zabývat tím, jak architektura přímo, či nepřímo může ovlivňovat určité sociální aspekty. V navazující kapitola pak provedu na základě třech příkladů začlenění architektury do celospolečenského kontextu diskusí a debat. Třetí část práce se bude věnovat samotné profesi architekta. Pokusím se popsat čím je architektonické profese jiná, zvláštní a čím se liší například od jiných uměleckých profesí.

Druhá část práce bude analyzovat šest rozhovorů, které jsem uskutečnil se studenty posledního ročníku oboru Architektury, z nichž tři byly vedeny se studenty architektury na Fakultě stavební ČVUT a tři se studenty na Fakultě architektury ČVUT. V rozhovorech dojde na propojení s teoretickou částí práce. Budu tam rozebírat celospolečenský pohled mých respondentů na spojení architektury se společností, na diskusi o architektuře, a nakonec na téma architektury jako profese.

V závěru porovnáám shrnutí, ke kterým jsem došel v teoretické části se závěry z analýzy rozhovorů.

1. Architekt a společnost

1. 1 Definice architektury

Většina sociologických prací o architektuře a definic architektury začíná asi nejznámější definicí architektury od známého architekta a urbanisty Le Corbusiera, který architekturu definoval takto: „*Architektura? Stavění příbytků. Pro koho? Pro lidi.*“ (Le Corbusier 1966: 279). Tato velmi jednoduchá a prostá definice ukazuje zcela jasné propojení mezi architekturou a společností. Le Corbusier jako mnoho dalších architektů propojuje architekturu do širšího sociálního kontextu. Vitruvius ve své knize Deset knih o architektuře definuje architekturu jednoduchým heslem Konstrukce – Funkce – Krása, v originále Firmitas – Utilitas – Venustas (Vitruvius 2009: 1-10). Tyto jednoduchá tři slova nám mohou pomoci definovat základní smysl toho proč architektura vznikla. V konstrukci jde o to, jakým způsobem a jak byla budova postavena. Krása znamená, v jakém stylu, slohu je stavba postavena a jaký je její vzhled. Funkce pak značí, za jakým účelem a proč byla budova postavena.

Jeden z moderních architektů dnešní doby Daniel Libeskind pak mluví o architektuře tímto způsobem: „*Architektura musí mít příběh jako každý člověk. Výjimečné stavby, podobně jako velká literatura, poezie, či hudba, vyprávějí příběhy lidské duše*“. (Libeskind 2006: 55). Libeskind tak ve svém pohledu na architekturu přidává ještě jeden pohled navíc. Ke konstrukci, funkci a kráse přidává příběh. Příběh stavby ale nemá ukazovat průběh stavby, má ukazovat to za jakým společenským účelem stavba vznikla a díky jakým společenským událostem. Karel Teige definuje architekturu jako zhmotnění životních funkcí, kterému musí předcházet zhodnocení jejich opravdovosti, aby se předešlo tvorbě pro ty, které jsou jen zdánlivé. (Pechar, Urlich 1981: 49).

1. 2 Architektura jako předmět studia sociologie

Na začátek našeho sociologického zkoumání architektury je nutné si architekturu zařadit do oblasti zkoumání sociologie. Ukázat si, jak je téma architekturu v sociologii zpracováno a kam je téma architektury zařazeno. Pokusím se popsat čtyři základní způsoby

náhledu na architekturu, jak je popsána v sociologických textech. To jest architektura jako umění, jako znak, jako městská zkušenost a architektura jako profese. V této kapitole se budu věnovat popisu architektury jako umění, architektury jako znaku a architektury jako městské zkušenosti. Architektuře jako profesi se budu věnovat v samostatné kapitole.

Architektura není v rámci sociologie široce rozpravovaným tématem. Sociologie se tradičně věnovala sociologii města a bydlení. Architekturu se sociologie začala zabývat teprve v nedávné době. Mezi hlavní sociology, kteří o architektuře píší se staví Paul Jones, Garry Stevens, Giusta Nicco Fasola, Richard Williams, Adam Wood a Guy Ankerl. Já budu ve své práci pracovat hlavně s texty Jonese, Stevense, Wiliamse a Fasoly.

Garry Stevens ve své publikaci v roce 1998 napsal, že bude stačit pouze jeden den na to, abyste si zvládli přečíst všechny sociologické výzkumy o architektuře. (Stevens 1998: 12). Svou knihou *The favoured circle* jako by motivoval k většímu zájmu o studium sociologie architektury. Blíže se poté zabývá sociologií architektury Paul Jones, který o tomto tématu vydává hned několik publikací a přichází tak s novými pohledy na sociologii architektury. Doslova říká, že *„ústředním argumentem sociologie architektury je, že aplikace kritické sociologické imaginace vůči architektům a jejich práci, je jedním ze způsobů, jak lze odhalit napětí související s politickou mobilizací kultury.“* (Jones 2011:7). Jones tak bere sociologii architektury jako něco skrz co můžeme zkoumat další vztahy a napětí ve společnosti. *„Sociologie architektury přidává do našeho chápání vždy něco navíc.“* (Jones 2016: 3).

Jak už jsem psal celkově se dají rozlišit čtyři způsoby, jak se o architektuře v sociologii píše. Prvním pohledem je sociologie umění. Architektura bývá často definována jako jedna z forem umění. *„Výchozím bodem, od něž se odvíjí směr sociologického zkoumání architektury je předpoklad, že architekturu je třeba pojímat jako sociální fenomén a nemůže být tedy plně pochopena, pokud je vyjmuta ze svého místního a sociálně-historického kontextu“.* (Slavík 2012: 6). V podstatě jde o to, že architektura jako umění není jen jedinečným dílem jednoho tvůrce. *„V architektonické tvorbě se projevuje nejen osobnost tvůrce, ale i oficiální a skryté myšlení doby, životní sloh a stav společnosti. To vše architekt pouze převádí do jisté formy umění“* (Schmeidler 2001: 9). Sociologie se poté zabývá otázkami, které jsou spojené jak s funkcí staveb, tak s jejím vizuálním dojmem

na okolí. Paul Jones k tomu píše „*forma je funkce - , což umožňuje sociologii téma formy uchopit a opravňuje ji tak do diskuse o formě staveb přispívat.*“ (Jones 2011: 22).

Dalším způsobem, jak se o sociologii architektury uvažuje je zdůrazňování recepce a užívání architektury. Architektura zde vystupuje jako konkrétní část zastavěného prostředí než jako profese. Williams pak tyto typy prací dále dělí do dvou podskupin v závislosti na tom, jak je architektura v daných textech uchopena. V první přistupuje k architektuře jako znaku, v druhé pak je přístup architektury jako k městské zkušenosti. Pokud se podíváme na přístup, který chápe architekturu jako znak, tak ten se snaží oprostit se od metody porozumění skrze historii. (Williams 2007). „*Architektura je významnou součástí repertoáru kulturních symbolů a politické elity ji často používaly k upevňování národních zájmů a ukázky své moci. Stručně řečeno, architektura byla vždy důležitou kulturní identitou, přičemž státy ji často používají, aby odrážely svou národní identitu a doplňovaly historický příběh kolektivní paměti.*“ (Jones 2006: 551).

Člověk tedy nemusí mít žádné znalosti z oblasti historie či umění, aby architektuře porozuměl. Význam konkrétní stavby, objektu je dán jeho vztahem k okolí a tím, co si k němu daný divák přináší a naopak. „*Pokud tedy architektura nějak komunikuje, přichází sdělení ve formě symbolu (znaku).*“ (Jones 2011: 20). Architektura je tedy něco, co vyžaduje odezvu. A jakékoliv používání daného objektu společností se v tu chvíli stává znakem používání. Lampa se tak například stává znakem, který evokuje světlo, i když v danou chvíli není používána. Jones, který přistupuje k architektuře jako ke znaku, ukazuje roli symbolických staveb ve městě a ukazuje, že architektura je schopna významy pojmout a dále je vyjádřit.

Dalším přístupem sociologie k architektuře je vnímání architektury jako městské zkušenosti. Jak už sám název vypovídá, tak tento přístup souvisí s vnímáním obyvatel ve městech. Je zde úzká propojenost na původní sociologii města. Jako první se určitou sociologií města zabýval Ferdinand Tönnies ve svém díle *Gemeinschaft a Gesellschaft* (Pospolitosť a společnost), kde popisuje historickou proměnu forem sociálního života z těch, které byly pro pospolitost (*Gemeinschaft*) ve formy společenské (*Gesellschaft*). Za pravý počátek sociologie města se považuje článek Roberta E. Parka „*The City: Suggestions for the Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*“ v

American Journal of Sociology roku 1915. Sociologií města neboli urbánní sociologii, se v této návaznosti naplno začala věnovat chicagská škola od dvacátých let 20. století. *“Urbánní sociologie se má soustředit na interakci mezi různými úrovněmi – lokální a národní, formální a neformální, a to zejména tam, kde se setkává sociální a fyzický prostor, a za druhé by se měla vztahovat na sociální procesy k ekologickému systému.”* (Ferenčuhová 2013: 123). Sociologie města se tak transformovala do sociologie prostorových vztahů, čímž ukazuje určitý vývoj a proměny ve svém zaměření a čím dál více se rozšiřuje do širší perspektivy disciplín, zejména etnografie a historie. Sociologie města tak byla přímým předchůdcem sociologie architektury.

1. 3 Sociální aspekty v architektuře

Architektura a městský prostor hrají důležitou roli mezi sociologickými faktory, které ovlivňují lidské blaho. Sociologie osídlení, města a bydlení se zabývá mimo jiné architektonickou činností člověka a jeho vnímání potřeb. To, že sociální aspekty hrají v tvorbě architektů důležitou roli uvidíme i v empirické části na provedených rozhovorech.

Existuje mnoho důležitých zjištění týkajících se problému, jak může člověk vnímat různé architektonické symboly i urbanizované oblasti. Koncepce v nadměrně technickém světě neosobní architektury, tzv. "moderní" stavby, ztrácí své vnímání území, estetiky, smysl pro harmonii, rozměry apod. Sociologie neposuzuje výhradně postavení člověka ve společnosti, ale zkoumá jeho hodnoty, pocity, pohledy a potřeby. *„V průniku sociální problematiky a tvorby architektury nacházíme mnoho problémů, při podrobnějším pohledu vyniknou některé zvláště důležité okruhy otázek“.* (Schmeidler 2001: 23). Šafránková ukazuje ve své eseji hlavně na tyto sociální problémy související s architekturou: obytné segregace, suburbanizace okraje města, vyliďňování měst, revitalizace bydlení, revitalizace průmyslových oblastí a integrace. (Šafránková 2006: 5). Ačkoliv v současné době tyto problémy architektura a urbanismus nevyřeší, je nutné říci, že jsou nedílným společenským aspektem v tomto dění.

Úplně na počátek těchto aspektů se vrací Schmeidler, který uvádí čtyři základní sociální aspekty: Potřebu bydlet, symbolickou stránku architektury, problematiku města a jako čtvrté uvádí „zda má hmotné prostředí vliv na průběh sociálních a sociálně psychologických procesů“ (Schmeidler 2001: 24). Tyto sociální aspekty jako by lemovaly linii, po které se architektura vyvíjela a vyvíjí. V původní potřebě bydlet, kde si lidé přizpůsobovali svá obydlí svému životu a hlavní bylo „mít střechu nad hlavou“ neměla architektura žádný význam. Ten dostala až když společnost začala více používat symbolů. „*A architektura je a byla vždy důležitým sociálním symbolem*“, který vypovídal jak o osobě vlastníka, tak o celé společnosti. (Schmeidler 2001: 23). Typickým příkladem nám může být starověká architektura, díky níž můžeme lépe zkoumat dávnou společnost, a to, jakým způsobem žila. Třetí oblast souvisí s postupným vznikem větších měst a s postupnou přeměnou společnosti z tradiční na moderní. Zrodem města a jeho souvisejících otázek se zabývá a zabývala celá řada sociologů. Můžeme například zmínit výzkum Luise Wirtha *The Ghetto*, kde popisuje, mimo jiné, fyzický úpadek města.

Čtvrtým, pro nás v současné době nejdůležitějším okruhem je právě onen vliv hmotného prostředí. Šafránková doslova píše: „*Budovy nás obklopují. Stavby výrazně ovlivňují lidské životní prostředí. Konstrukce, především velké, mají silný dopad na místě, kde jsou postaveny. Často udávají ráz krajiny, který se jejich postavením změnil*“. (Šafránková 2006: 8). O důležitosti architektury, jakožto hmotném prostředí a představitosti, hovoří i Libeskind: „*Vezmeme-li jakoukoliv stavbu, každá z nich vypráví příběh, či dokonce několik příběhů. Když se nás někdo zeptá na Francouzskou revoluci, my si nepředstavíme Dantona, nýbrž v duchu vykouzlíme obraz Versailles*.“ (Libeskind 2006: 11). Díky tomu vzniká stále více debat a diskusí o tom, co se kde má a nemá postavit. Co by se mělo zbourat, co zachovat a podobně. O některých vybraných společenských debatách budu psát v další kapitole.

Z výše napsaného tak vyplývá, že role architekta ve společnosti získává s přibývajícím časem stále větší váhu a dochází tak k čím dál většímu propojení architektury se společností a společenskou diskusí.

2. Celospolečenské debaty o architektuře

Jak jsem již psal výše, architektura velmi úzce souvisí s politickou a společenskou diskusí. A právě diskuse, dohady a debaty o architektonické tvorbě jsou i významnou součástí analýzy rozhovorů v druhé části práce.

„Protože si sociologové musí zachovat kritický postoj k udržování a vývoj symbolů kolektivní identity, je třeba se vyslechnout role architektů v procesu propojení jejich budov s komunitami. Do jaké míry jsou úspěšní architekti v pokusu o umístění jejich budovy v "politických" pozicích vůči kolektivním identitám?“ (Jones 2006: 553). V následující kapitole ukážu příklady dvou architektů o jejichž návrzích se vedly velké společenské a politické diskuse. Vybral jsem si jednoho tuzemského architekta a jednoho zahraničního. Jako první budu mluvit o návrhu stavby nové Národní knihovny na Letné Jana Kaplického, která realizována nebyla. V druhé části kapitoly pak rozebírat již zrealizované stavby Daniela Libeskinda. A to Židovské muzeum v Berlíně a památník Ground Zero v New Yorku. Jelikož stavba Jana Kaplického nebyla realizována, budu u ní mluvit hlavně o diskusích a událostech, které probíhali po zveřejnění jeho návrhu. U staveb Daniela Libeskinda budu mluvit také o tom, co společnosti stavby přinášejí a jaký je společenský pohled na již zrealizované stavby.

2.1 Jan Kaplický – Oko nad Prahou

Debatu o Kaplického projektu Národní knihovny na Letné můžeme bez nadsázky označit jako největší debatu o jakémkoliv architektonickém projektu v České republice. Tento projekt zasahoval do obsáhlých společenských, ekonomických a velmi i do politických dimenzí. A bylo by tak možné psát o projektu celou práci. My si zde projekt ukazujeme pouze jako příklad toho, jaké mohou vzniknout společenské diskuse o architektonickém projektu. Proto tomuto tématu věnujeme pouze jednu kapitolu.

Projekt Národní knihovny bývá považován za jednu z nejprestižnějších zakázek vůbec a pro každou zemi má zásadní význam. *„Na přelomu tisíciletí se ukázalo, že kapacita knihovny pro uložení knih bude stačit do roku 2010.“ (Hekrdlová 2007: 1).* V

roce 2006 tak byla vyhlášena architektonická soutěž, kde sedmičlenná porota (složena z 5 architektů, primátora Prahy a ředitele Národní knihovny) vybrala návrh z ateliéru Future design Jana Kaplického. Hned od prvního zveřejnění výsledků se rozběhla široká diskuse ohledně návrhu. Chobotnice, Oko nad Prahou, Blob, Hlen. Toto je jen několik málo názvů, jakými veřejnost a média nazývali Kaplického návrh. Již z těchto názvů je cítit zřejmá rozpolcenost ve společnosti, kde jedna část veřejnosti nazývala návrh Oko nad Prahou v pozitivním smyslu postoje. A druhá část poté Hlen v negativním smyslu postoje. Asi nejlépe rozpolcenost společnosti ohledně této stavby charakterizuje postoj dvou našich bývalých prezidentů. Bývalý prezident Václav Havel se o návrhu vyjádřil takto: „*Česká veřejnost, nebo alespoň její maloměstácká část, mlčí k monumentům banality, jako je novostavba na Karlově náměstí nebo dům na rohu Václavského náměstí a ulice 28. října. A když někdo jednou za deset let navrhne zajímavý, originální dům, tak je vzbouření na vsi?*“ (Kára 2014: 28). Oproti tomu tehdejší prezident Václav Klaus se velmi ostře vyjadřuje proti návrhu Jana Kaplického: „*Podobně jako protijaderní aktivisté u Temelína, jsem ochoten přivazovat se vlastním tělem a bránit, aby Národní knihovna v takové podobě na Letné byla.*“ (Kára 2014: 27).

Návrh se tak stal jedním z nejdiskutovanějších témat médií i diskusí v nejrůznějších vrstvách české společnosti. (Národní knihovna 2007: 7). V České republice se tak diskutovalo zejména o estetickém návrhu knihovny. Postupně se však začal o Kaplického návrh knihovny zajímat celý architektonický a umělecký svět. „*Z nejrůznějších mezinárodních knihovnických konferencí tak víme, že projekt „Oko nad Prahou“ je považován drtivou většinou světových knihovníků za unikátní; na poli světové architektury získal projekt dokonce první významné mezinárodní ocenění: ve Velké Británii získal jednu z hlavních cen (AJ/Bovis) na Letní výstavě Královské akademie umění v sekci Best in Show*“ (Národní knihovna 2007: 8). Celková rozpolcenost společnosti v názoru na návrh Jana Kaplického vedla ke vzniku mnoha občanským shromážděním a peticím, z nichž některé zastupovali názor proti knihovně a některé pro knihovnu. „*Téměř rok po zveřejnění výsledků soutěže se do debat poprvé veřejně zapojil autor diskutovaného projektu, architekt Jan Kaplický. Poté, co došlo k opětovnému posunutí termínu definitivního schválení výstavby, oznámil, že nevyřeší-li se situace do jednoho měsíce, od projektu odstoupí.*“ (Kárníková 2009: 26). Nakonec v roce 2008 Ministerstvo kultury rozhodlo, že stavba nebude realizována z důvodu nedostatečných finančních prostředků.

Je tedy nutné říci, že „*jedním z kritických faktorů jakékoliv architektonického návrh je dialog. Výměna myšlenek.*“ (Kaplický 2010: 88). Tato kauza se odehrává v podmínkách veřejné diskuse v rámci základních, společensky daných pravidel. Vytváří se dvě hlavní názorové skupiny, které se jednoznačně vymezují proti sobě v přístupu na podobu vítězného návrhu Jana Kaplického. Mezi příznivce projektu se řadí například její autor, bývalý prezident Václav Havel, vedení knihovny, většina odborné veřejnosti a část občanů. Na druhou stranu se staví skupina, která s výslednou podobou nesouhlasí. Jejimi hlavními představiteli jsou tehdejší prezident Václav Klaus, bývalý ředitel Národní galerie Milan Knížák a opět část veřejnosti. Mezi oběma skupinami se pohybují veřejné a politické složky, které mají rozhodovací pravomoc a celou záležitost usměřňují. (Kárníková 2009: 17-18).

2. 2 Daniel Libeskind – Vědomí místa

Christian Norberg-Schulz napsal ve své knize *Genius Loci* toto: „*Všechny práce jsou spojeny ve shodný pohled, že architektura je zdroj, který poskytuje existenciální podporu každé osobě. Člověk potřebuje symboly, umělecká díla, která představují život v různých situacích. Neexistují různé typy architektury, ale pouze různé situace, které vyžadují různá řešení k uspokojení potřeb člověka. Architektura spočívá ve vizualizaci Genius Loci a povinností architekta je vytvořit místa plná významu a tím pomáhat lidem žít.*“ (Schulz 2010: 5). O důležitosti místa a situace hovoří také často respondenti v empirické části mé práce.

Architekt Daniel Libeskind se od většiny architektů liší naprosto inovativním přístupem k navrhování staveb. Sám říká: „*Výjimečné stavby, podobně jako velká literatura, poezie či hudba, vyprávějí příběhy lidské duše.*“ (Libeskind 2006: 253). Libeskind se vždy snaží cítit hodnotu místa a promýšlí každý jednotlivý detail návrhu ve vztahu k člověku, potažmo společnosti. Právě proto se mnoho jeho návrhů dostalo do společenských diskusí a debat. Já zde budu hovořit o dvou, které vyvolali jedny z

nejvyšších ohlasů. Židovské muzeum v Berlíně a Ground Zero v New Yorku. „Tyto projekty vyžadovaly, aby architekt přijal vysoce reflexivní přístup k jeho architektuře, vzhledem ke kolektivní identitě, kterou chce zastupovat. Diskurzy obklopují jeho práci a zdůrazňují klíčové tvrzení, že architektura je neodmyslitelně spjatá politická snaha s nároky kolektivní identity.“ (Jones 2006: 553).

2.2.1 Židovské muzeum v Berlíně

Nápad založit židovské muzeum vznikl v západní části Berlína v období před pádem Berlínské zdi v roce 1989. Projekt se po mnohých, především politických tahanicích dočkal úspěšné realizace a stal se příkladnou ukázkou reprezentace historie, kultury evropských židů v dnešní moderní společnosti. (JM Berlin 2006: 1). „Stavba nevznikla pouze pro to, aby v ní byl vyprávěn příběh, nýbrž sama se podílí na jeho vyprávění a zároveň se stala i součástí onoho poselství. Je nesmírně obsažná a inspirativní. Nutí přemýšlet. Návštěvník je tu bezprostředně stržen do zvláštní hry plné vzpomínek, myšlenek, naléhavých otázek, kritických pohledů, osobní konfrontace. Návštěva tohoto místa je emočně i intelektuálně náročná.“ (Bilavčíková 2008: 40). Sám Libeskind také jednoznačně vyjádřil úlohu svého židovského muzejního návrhu s ohledem na holokaust. „Jeho zkušenost už není abstrakt, který byl začleněn do prostoru architektury; to něco, co může - nesmí být popsáno slovy nebo texty ... nyní patří městu“ (Libeskind, 2006:24).

Samotné muzeum je v dnešní době fenomén. A jeho vytvoření vneslo neuvěřitelnou vlnu diskuse o obětech holocaustu. „Libeskind vysvětlil v rozhovorech a v textech, že návrh je založen na vazbách místa židovských kulturních osobností - například Walter Benjamin a Mies Van derRohe - a na předválečné mapě Berlína. Uvnitř muzea jsou četné informační body, které vyprávějí o tom, jak je budova organizována.“ (Jones 2006: 555). Typickým příkladem je už vstup. Stavba sama o sobě vstup nemá a z venku působí jako nepřístupná pevnost. Je nutné do ní vstupovat přes vedlejší historickou budovu se kterou je spojena podzemní chodbou, přestože to z venku vypadá, že spolu budovy nesouvisí bez jejich propojení se do té moderní nedostanete. Libeskind tím ukazuje na propojení historie s modernitou. „Přestože obě historie, umístěné každá v samostatné

budově, se nemusejí zdát viditelně spojené, jsou spolu neoddělitelně propleteny a navždy budou existovat v základech Berlína“. (Libeskind 2006: 75). Libeskindův návrh muzea sám o sobě nese určité sdělení a samotný návrh jeho prostorového tvarování nese příběh. Prostor a stavba celkově nemá žádnou jasnou, praktickou, funkční formu. Naopak je komplikovaná, složitá, jedinečná, což souvisí s obsahem, který je taky složitý a komplikovaný a celkově se tak obsah s formou setkávají ve vzácné symbióze. (Gebrian 2016: 45)

2.2.2 Ground Zero

“Vzhledem k tomu, že architektura poskytuje "konkrétní" zaměření na mnoho diskusí týkajících se kolektivní identity, pak přestavba pozemku Ground Zero architektem Danielem Libeskindem je z hlediska sociologie nesmírně významná.“ (Jones 2006: 551).

Jedním z příkladů současných společenských debat vztahujících se k architektuře a jejímu poslání je o projektu Ground Zero. Projektem Ground Zero se nazývá projekt Světového obchodního centra, který byl vytvořen v New Yorku na místě, kde došlo 11.9. 2001 k teroristickým útokům a následnému zřícení staveb, tzv. Dvojčat. Bylo tedy od začátku jasné, že na tak významném místě musí vzniknout unikátní výstavba, pokud tam má něco vůbec vzniknout. *„Libeskind sám prohlásil, že jeho stav bude "inspirovat New York, Ameriku a celý svět s ideály svobody a demokracie“.* (Jones 2006: 552). Jones si k tomuto tématu však klade otázky: *„Jak může architektura odrážet například to, co "my" jsme jako lidé, a jak by to mělo být rozuměno? Může architektura někdy reprezentovat svobodu nebo demokracii jasným a nezpochybnitelným způsobem? Je možné, aby se Libeskindova architektura, jejíž design zdánlivě nenese žádné národní, či kulturní prvky, stala součástí národního repertoáru symbolů“* (Jones 2006: 552). Což jsou v daném smyslu velmi problematičké otázky. Jones si na ně zároveň sám odpovídá. Poznačuje, že vzhledem k povaze tragédie je nevyhnutelné na takovém místě něco vybudovat. Libeskind, jakožto hlavní plánovač pozemku Groun Zero navrhl Věž svobody (World Trade Center 1) s výškou 1776. Stejně tak Věž svobody tvarem odkazuje na odraz pochodně Sochy svobody. (Jones 2006: 552). Celkový návrh Daniela Libeskinda navíc působí tak silně, že

je téměř nemožné využít projekt k politickému rozsahu. Larry Silvestein v The Observer o návrhu napsal: „*Nikdy jsem si nemyslel, že by někdo dovedl přizpůsobit obraz Ameriky pro potřebu jedné skupiny, jak to Libeskind udělal. Patriotismus patří všem*“. (Jones 2006: 553). Obnova pozemku na Ground Zero nám ukazuje kolektivní propojení architektury s veřejností, politiky, médií a kompletně celou společností. Libeskind v návrhu nechal i symboly, které ukazují na události z onoho tragického 11. září. Typickým příkladem je The Weder of Light, výseč světla. Jedná se o dvě linie světla, které propojují místo bývalého Světového obchodního centra na jedné straně s řekou Hudson a na druhé s Wall street. Přičemž první linie světla ozáří místo každý rok 11. září přesně v 8 hodin 46 minut, což je okamžik, kdy první letadlo narazilo do severní budovy. Druhá linie pak označuje místo, kde se v 10 hodin 28 minut zřítila druhá budova. Tyto dvě linie tak připomínají události onoho památného odpoledne. (Libeskind 2006: 46).

Architektonické projekty, jako je například Ground Zero, ukazují významný způsob, kterým mohou být kolektivní identity zastoupeny v kulturní sféře, v tomto případě v architektonických návrzích. Pokud se sociologie snaží pokládat architekturu za nositele takových významů pak musíme hledět na budovy a jejich objektivní pohled a konzultovat ho a zpochybnit. Jak a proč architektura a architektonické styly přicházejí, odrážejí a vytvářejí společenské významy. Obnova pozemku Ground Zero nám řekne něco o relativní síle hlasů ve stavbě symboly kolektivní identity. „*Rozsah, do kterého je orientační bod architektury skutečně reprezentativní, závisí na jejím potenciálu zahrnout rozsah pozic a dává hlas těm, jejichž identity takové budovy symbolizují. Architektura je klíčovým diskusním prostorem, ve kterém se odráží kolektivní identity a udržuje je, a jako takové musí vyjadřovat napětí a plynulost.*“ (Jones 2006: 562).

3. ARCHITEKTURA JAKO PROFESE

Jak jsem již psal v první kapitole, na architekturu můžeme v sociologických textech narážet ve čtyřech pohledech. Jako na znak, umění, městskou zkušenost a jako na profesi. A právě poslednímu z těchto pohledů bude věnovaná tato kapitola. V první části kapitoly se podíváme na architekturu jako jiný druh umění, kde si ukážeme propojení s profesí architekta. Druhá část se bude věnovat přímo samotné profesi architekta. To, jak je profesní role architekta ve společnosti vnímána hraje velmi důležitou roli v pohledu společnosti na architekturu a její význam v ní. Jakým způsobem je na povolání architekta nahlíženo společností, ukazuje i velmi podstatná část mnou provedených rozhovorů.

3.1 Jiný druh umění

Jak už jsme si řekli v první kapitole, tak na architekturu bývá nahlíženo jako na jistý druh umění. Přesto, proti jiným, často zavedenějším typům umění, se zde sociologie setkává s určitou změnou. Hlavním rozdílem je to, že většině případů o konečné podobě díla, v tomto případě většinou budovy, nerozhoduje sám architekt, ale klient, případně odborná porota. *“Poezie a hudba, malířství a sochařství, vytvořili pro sebe samotné o sobě zřetelnou realitu, odlišnou od normálního světa. Ale umění architektury, hluboce zakořeněné ve skutečnosti, musí vycházet z řešení, které poskytuje neuměleckým problémům, které souvisí s funkcí a strukturou“.* (Fasola 1950: 260). Lze ale na architekturu nahlížet stejně jako na „svobodné“ druhy umění jako je například ona poezie? Fasola říká, že pokud bychom se na architekturu ne dívali jako na umění, přestala by architektura sama o sobě existovat, a existovalo by pouze navrhování a konstruování budov. Architektura však nikdy nebude sama o sobě „svobodné“ umění a bude mít navždy vazby spojené s lidským životem a společností. (Fasola 1950: 260-261). To, že architekt nemůže tvořit své dílo svobodně má několik důvodů. Hlavním důvodem je finanční nákladnost realizace stavby. Architekt tedy na rozdíl od malíře nebo spisovatele potřebuje mnohem vyšší finanční podporu. Dalším specifickým důvodem je to, že práce architekta je zcela závislá na spolupráci s dalšími odborníky. Architekt tedy vždy vystupuje jako součást kolektivu. *„Prvkem z celku stavby, na kterém architektura jako profese staví svou*

uměleckost a skrze něž je stavba definována jako umělecké dílo, považovaným za sféru, která nepodléhá vlivům vnějších činitelů a za niž je odpovědný pouze architekt, je forma (konečný vzhled stavby).“ (Slavík 2012: 8).

3.2 Profese architekta

„Architektura dnes obtížně hledá svoji roli v současné společnosti a s ní také úzce související roli profese architekta. Společnost zároveň čelí řadě otázek a problémů, na jejichž zodpovězení či řešení by se architektura mohla podílet, neboť dokáže vládnout odpovídajícími prostředky. Přesto se většina zásahů určujících podobu našich měst a krajiny v současné době odehrává mimo platformu architektury, respektive architektonické tvorby, architektonického myšlení a od nich odvozeného rozhodování.“ (Melková 2013: 55). Role architektury ve společnosti je podstatným východiskem pro vnímání profese architekta. Budeme-li mluvit o roli architekta ve společnosti, musíme přitom vzít v úvahu rozsah aktivního vlivu architektury na život jedince a společnosti. V tomto úvahu je nutno vzít v potaz i historické souvislosti, neboť profese architekta je tradiční profesí a řadí se mezi jedny z nejstarších. A přestože se principy společnosti mění, a mění se i role postavení architektury, celkový charakter architektury zůstává stejný a pomáhá nám v porozumění jak dnešní, tak i historické situaci. (Melková 2013: 55-58).

Abychom si mohli lépe definovat architekturu jako profesi, musíme si nejprve říci, jakým způsobem budeme k profesi jako povolání přistupovat. Pro naše potřeby si pomůžeme definicí Andrew Abbota: *„Profese jsou povolání, které mají za úkol řešit krizové situace jednotlivců nebo společnosti“*. (Abbot 1998: 26). Díky této definici si tak můžeme dát zásadní otázku. Jaké jsou praktické krize, které musí architekt řešit nebo se jimi zabývat? Schützeichel ve své eseji píše toto: *„Architekti se zabývají problémy strukturování společenského prostoru“*. (Schützeichel 2009: 15). Sociální prostor je pak vymezením mezi tím, co je uvnitř a vně, mezi blízkostí a vzdáleností. A to od drobného rozdílu lidských těl až po územní hranice jednotlivých států. Centrální místa jsou pak vyznačena architektonickými jednotkami čili budovami, které objektivizují hranice a strukturují tak sociální prostor. (Schützeichel 2009). Povolání architektury je tak nutné zařadit do skupiny profesí, která se dotýká sociální integrity a konkrétního života jedinců.

Architekt přijetím zakázky přijímá “krizi“ klienta jako případ a snaží se o překonání této krize. Podle Schmidkteho je zde kladen důraz na tzv. pomocné řešení. Zde je nutné, aby architekt, stejně jako všechny ostatní profese, postupoval případ od případu až k vyřešení oné krize, tedy například postavení budovy. Architekti by tak měli klientovi poskytnout nejen své odborné znalosti, ale měli by si též vyslechnout samotný životní příběh klienta. Jejich následná činnost je tak založena na tom, že architekt jedná v zájmu klienta a v rámci jeho požadavků. (Schmidkte 2009: 13). A právě proto lze architekturu chápat jako povolání.

Architekt však sám o sobě nepřemýšlí jako o někom, kdo by měl pouze bezmyšlenkovitě navrhovat a stavět budovy. Architekt často přemýšlí jako umělec a ve svém díle se snaží o určitou reflexivitu dané situace a díla. A právě v tom přichází asi nejtěžší část práce architekta, kdy musí najít ideální návrh mezi svým uměním a představami svého klienta. Důvěra mezi klientem a architektem je pak v tomto ohledu velmi důležitá a umožňuje architektovi více se zaměřovat na uměleckou stránku své tvorby. Ostatně tomuto tématu se budu obšírněji věnovat v druhé části mé práce.

Pokud se budeme dívat na architekturu jako na klasické povolání, je nutné si říci v čem je architektura jiná a v čem se liší. Kromě toho, co jsme si již zmínili výše, je asi nejzákladnější odlišnost profese architekta v tom, že architekt svým návrhem ovlivňuje tvorbu a situování veřejného prostoru. Architekt svou tvorbou může ovlivnit danou část města, vesnice atd. na minimálně několik desítek let dopředu. Pokud si vezmeme jako příklad automobilový průmysl, tak tam když se vyrobí ošklivé auto, tak se při nejhorším stane to, že si ho nikdo nekoupí a daný výrobce přijde o peníze. V zásadě to ale společnost významně neovlivní. Pokud se ovšem postaví budova, která bude řazena většinou odbornou i neodbornou společností do kategorie ošklivé, tak ji nelze jednoduše zbourat. Stejně tak architekt nesmí při své práci udělat chybu, neboť každá, byť jen drobné chybička by se mohla ukázat jako zásadní. V tom leží na architektech, podobně jako například na doktorech, velká míra odpovědnosti.

4. SHRNU TÍ

Výše popsané teoretická část je záměrně rozdělena do tří částí. První část nám má ukázat, jakým způsobem bylo o architektuře v sociologii prozatím hovořeno, a jak je tvorba architekta významná pro společnost. Je tam popsán i určitý vývoj ze sociologie města až k sociologii architektury. A přestože sociologie architektury není sama o sobě široce diskutovaným tématem, tak jak můžeme vyčíst z první části textu, hraje ve společnosti velmi významnou roli. Ve druhé části jsou pak ukázány příklady, jakým způsobem může architektonické dílo, či jeho pouhý návrh, vyvolat celospolečenskou diskusi a že, ač se to nemusí zdát, tak architektura se stává celospolečenským tématem. Třetí část je věnována již samotné profesi architekta. V této části dochází k orámování samotné architektonické profese a k tomu, jak je na ni nahlíženo v sociologii a ve společnosti. V druhé části mé práce pak dojde k propojení těchto hlavních témat, tj. architektury a společnosti, včetně diskusí ve společnosti, k postavení architekta ve společnosti a také k samotné architektonické profesi.

Empirická část

Hlavním cílem mého výzkumu je zjistit, jakým způsobem vnímají budoucí architekti svou profesní roli ve společnosti a jakým způsobem ovlivňuje společnost jejich tvorbu a opačně. Záměrem mé bakalářské práce je analýza rozhovoru se začínajícími architektky a jejich představách o jejich profesní roli ve společnosti. Svou prací bych rád přispěl k širšímu porozumění propojení architektury a společnosti, které k sobě patří odjakživa.

5. Metodologie

Cílem mé práce je porozumět a zachytit určitý jev, proto jsem se rozhodl ve svém výzkumu využít kvalitativní přístup. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl pro metodu polostrukturovaných rozhovorů, protože zde existuje možnost rozhovor v průběhu přizpůsobovat respondentům ale přitom dodržet určitý standard. „*V rámci polostrukturovaného rozhovoru si tazatel připraví seznam témat, která chce v rozhovoru zmínit či řešit.*“ (Hendl 2016: 34). Kvalitativní metodu považuji v tomto případě za nejvhodnější, jelikož se snažím nějakým způsobem uchopit problém, nikoliv zjišťovat informace o dané populaci. Ve svém výzkumu jsem se držel doporučení knihy *Základy kvalitativního výzkumu* Anselma Strausse a Juliet Coorbinové. Nejprve jsem tedy studoval odbornou literaturu, která se týkala daného problému a já se poté mohl pokusit zachytit v rozhovorech co nejvíce důležitých aspektů, které se týkají bodů, které zmiňuji ve své teoretické části práce.

Současně s průzkumem literatury jsem kontaktoval první potencionální respondenty. Metoda jejich výběru probíhala na principu snow-ball sampling, která mi zaručovala vytvořit vhodný vzorek respondentů pro uchopení mého problému. Nakonec jsem provedl šest rozhovorů se studenty posledního ročníku architektury. Je důležité zmínit, že tři z těchto studentů studují architekturu na Fakultě stavební ČVUT a tři přímo na Fakultě architektury. Původně jsem očekával, že součástí analýzy rozhovorů bude i rozdíl mezi tím, jak odpovídali studenti z Fakulty architektury a jak z Fakulty stavební.

Vzhledem k tomu, že rozdíl mezi oběma skupinami téměř neexistoval nebo nebyl nějak významný, jsem se rozhodl pracovat se skupinou respondentů jako s jedním celkem a jejich odpovědi nerozdělovat do dvou skupin.

Před každým rozhovorem probíhala drobná informační fáze s respondentem. Někteří respondenti po počátečním vysvětlení mírně znejistěli, zda budou schopni odpovědět. Nicméně během samotných rozhovorů jsem žádný problém nezaznamenal. Jak říká Schütze, ve fázi počáteční, tedy vyjednávací, je důležitá úloha výzkumníka, který musí „*povzbuzovat a podporovat daného respondenta k vyprávění.*“ (Schütze 1999: 65). Všichni respondenti si pod záštitou anonymity zvolili svůj pseudonym. Každý rozhovor trval přibližně 40 minut a byl vždy zaznamenán na záznamové zařízení. Posléze jsem všechny rozhovory přepsal, abych lépe zachytil dané projevy respondentů. Přestože „*přepisování by mělo být selektivní*“ (Strauss, Corbinová, 1999: 19), rozhodl jsem dané rozhovory přepsat celé, jelikož jsem už při tvorbě rozhovorů dával přednost důkladnému probrání tématu s danými respondenty.

Při přepisu rozhovorů jsem se snažil zaznamenat všechny projevy respondentů, včetně smíchu, pomlky, přerázků, či jiných výrazných aspektů. Protože „*diskurs přepisování je vlastně interpretativním nástrojem*“ (Riessman 1993: 19). Díky těmto poznámkám v přepisu jsem měl možnost odhalit jaké pasáže byly pro daného respondenta podstatné více a které méně. Všechny takto přepsané rozhovory jsou součástí přílohy.

Co se týče samotné analýzy rozhovorů, tak zde jsem použil otevřené kódování, díky kterému jsem si mohl identifikovat pojmy a následně vytvořit kategorie. Při zkoumání přepisů jsem postupoval tak, že jsem si vymezil možné pasáže, které by mohly zachycovat určitou část zkoumaného tématu a tyto pasáže jsem poté blíže specifikoval a rozčlenil do několika kategorií.

Při narativní analýze se jedná především o jakousi rekonstrukci příběhu reality, která informanta obklopuje. „*Snaha o jakoukoli objektivitu nebo neutralitu je zbytečná*“ (Riesmann 1993: 25). Což ovšem ani nebylo mým ústředním zájmem. Mým hlavním objektem zájmu je podstatný pohled na vlastní budoucí profesi mých respondentů tak, jak z těchto rozhovorů vystupují. „*Současně je však třeba si uvědomovat, že každé vyprávění*

je také výrazem situace a kontextu, v němž je produkováno. Jedná se vždy o konstrukci dílčí, tj. o jednu z mnoha možných verzí ztvárnění života“ [Čermák 2002; cit. podle Chrz 2004).

6. ANALÝZA ROZHOVORŮ

6.1 Architektura jako celek

Slovním spojením, které se v rozhovorech často objevuje je, že „architektura je všechno“. Je to něco, co podle respondentů nejlépe popisuje klíčový význam práce architekta. Architekti v průběhu studia postupně zjišťují propojení architektury s dalšími oblastmi.

Palma: *„Člověk začne vnímat ten barák jako celek jako něco, co do toho společenského života zasahuje všemi směry. A že to není jen architektura, ale i urbanismus a chodník, prostě všechno.“*

Lucka: *„Tak když jsem začala studovat architekturu, tak jsem nevěděla, co přesně to bude všechno obnášet. Že architektura není jen navrhování domů, ale že to souvisí s prostorem, s urbanizací, prostě se vším. To jsem si nedokázala představit a myslím, že si to ani většina společnosti neuvědomuje.“*

V uvedených dvou promluvách je zřetelně vidět proces rozvoje myšlení, který v architektech probudilo studium a jejich širší vnímání architektury. Což je věc, o které se zmiňuje Jones. *„Širší pojetí architektury se neomezuje pouze na rozměry, tvar a znakovou stránku vnitřních a vnějších částí budov, ale zahrnuje vytváření vnějších a vnitřních prostorů a téměř splývá se sociologickou analýzou prostoru“* (Jones 2011: 35). Zkoumá tak jednotlivé charakteristiky dané stavby a ukazuje, jak jsou jednotlivé složky kultury a společnosti vyjádřeny v estetickém ztvárnění objektu. Architekt H. Hollein dokonce říká: *„Všechno je architektura“*. (Kaplický 2010: 90)

Toto širší pojetí pojmu architektury jako by udávalo další směr, kterým se rozhovory budou dále vyvíjet. Jedná se o proces, kde studenti v rozhovorech hovoří stále o širších souvislostech, které s architekturou souvisí. Ukazuje se tak, že na základě studia a dalšího rozvoje se pomalu dostávají k smyslu jejich profese architekta. O rozvoji, který však nemusí souviset pouze se studiem ve škole mluví Terka:

„Při prvním roce studia jsem nepocítovala žádný proměny, protože jsem byla

pořád jen zavřená ve škole neměla jsem možnost vidět věci okolo a ten vývoj ve mně a pak jsem se dostala k architektovi Michalu Kuzemenskému, který to ve mně probudil, zájem o architekturu, o její vnímání a o to, že si mám všimnout všeho, nejen toho, že je stavba nově postavená, ale i inspirovat se tím starým, tím společenským příběhem stavby. A neinspirovat se jenom na první pohled krásným domem, ale i tím ošuntělým, tím zničeným domem, který už má nějaký společenský příběh“.

O tom, že škola nemusí být vždy tím rozhodujícím faktorem pohledu na architekturu hovoří i Palma: *...první 4 roky na škole byly takový všelijaký a až potom jsem se rozhodl pro architekturu a bylo to z toho důvodu, že jsem chodil do kanceláře za jedním architektem, kterej se mi dost intenzivně věnoval a vysvětlil mi o co vlastně v architektuře jde a začalo mě to bavit.“*

Ačkoliv je flexibilita odpovědí nízká a respondenti se v tomto tématu velmi shodují, lze najít v promluvách spojení, uvedených výše, určitý význam vlastního zájmu, či vlastního přičinění. Například Terka říká: „a pak jsem se dostala k architektovi Michalu Kuzemenskému“. Palma poté: „chodil do kanceláře za jedním architektem“. Ačkoliv to uvádějí, chápou, ve smyslu „náhody“ nebo, že „měli štěstí“ je zde zřetelná snaha vlastního zájmu, která může být vyjádřena slovy „dostala jsem se“ a „chodil jsem“.

6.2 Společnost

6.2.1 Vztah

Vztah architektury a společnosti, jak už i samotný název práce říká, je pro tuto práci jedním ze stěžejních témat. V teoretické části jsme se podívali, jakým způsobem je na úlohu architekta ve společnosti nahlíženo. A taktéž jedna kapitola pojednávala o společenských diskusích o architektuře, které jsou neopominutelné. Tyto věci byly také velmi zmiňovány v mnou provedených rozhovorech, kde respondenti dávali svou tvorbu do souvislosti s vlivem společnosti.

Terka: *„Tak v dějinách to tak bylo, tam to bylo spjatý s uměleckými slohy, potom moderna a tak dále a teď si myslím, že se trošku hledáme a proudí tady víc těch*

směrů, pohledů a názorů. Tradiční architektuře, modernistický, futuristický, takže ten jednotný směr není a myslím, že v tomhle směru ta architektura i hodně ukazuje roztržitost dnešní společnosti, která vlastně taky není moc jednotná. A třeba v tý architektuře si myslím, že to hodně ukazuje o osvětě těch lidí a tý společnosti“.

Terka v této části odpovědi říká, že architektura byla vždy určitým odrazem společnosti, což se projevovalo s rozvojem technologií, uměleckých slohů širšího poznání. Nepřímo tím říká to, o čem jsem mluvil v první kapitole své práce. Kde jsem v návaznosti na Jonese psal o tom, že architektura nám může pomoci porozumět určitým historickým událostem. O tom, že architektura odráží společnost mluví i Otto, který mluví konkrétně o Židovském muzeu v Berlíně:

„...já myslím, že to odráží to společnost, mělo by jí to odrážet a vždy ji to odráželo. Ono to tak reaguje spolu navzájem, že ta společnost tvoří tu architekturu a ta architektura reaguje na tu společnost.“

Tomáš zase chápe architekturu jako určitý společenský znak, který nám ukazuje, v jakém jsou lidé společenském postavení.

Tomáš: „Tak samozřejmě architektura se odvíjí od tý společnosti a o toho technologického pokroku. Ale spíš ty stavby ukazují bohatství těch lidí. Chtějí tím vyniknout a ukazuje to, jak jsou bohatý. Nemyslím si, že by se to odlišovalo nějak jinak.“

Tomáš mluví o důležitosti právě toho, co architektura symbolizuje a značí, což je podle Schmeidlera druhá primární vlastnost architektury, která následuje po potřebě někde bydlet. *„Architektura byla vždy důležitým sociálním symbolem, který vypovídal o osobě vlastníka a uživatele, naznačoval jeho postavení, informoval o jeho vztahu ke světu.“* (Schmeidler 1997: 23). Klára a Lucka v tomto chápání zacházejí v rozhovoru ještě dále, když tvrdí, že architektura by jen neměla odrážet společnost, ale měla by ji přidávat nějakou hodnotu navíc. Právě onu uměleckou a rozvíjející.

Lucka: *„Architektura by měla vycházet ze společnosti, ale zároveň by měla přidávat nějakou nástavbu, něco navíc, něco tý společnosti přinášet. Ale pořád by měla*

zapadat do toho konceptu a místa, kde je navrhovaná. A měla by být určitě přínosná, rozvíjející společnost a neměla by tam jenom stát, protože se tam hodí.“

Klára: *„Architektura by měla vždy být o něco dopředu, měla by přinášet něco nového, něco navíc. Něco ve stylu jako snažil pan Kaplický., ale toho tu bohužel veřejnost úplně nepochopila.“*

6.2.2. Diskuse

Jednou z mých předpřipravených otázek byla otázka týkající se diskuse o nově vznikajícím návrhu mezi odborníky a veřejností. Zajímalo mne hlavně to, jakým způsobem berou respondenti v potaz hlas neodborné veřejnosti. Právě ona důležitost hlasu odborníků se ukázala být pro mnoho respondentů velmi zásadní. Velmi razantně se k tomu staví například Klára, která říká:

„Ten hlas odborníků je daleko důležitější. A netýká se to jen architektury. Samozřejmě běžná veřejnost měla by mít možnost se k tomu nějak přičinit, nahlídnout do toho, říct k tomu svůj názor, ale myslím, že konečný slovo by v tom měla mít ta porota z odborníků.“

S tímto názorem se pak ztotožňuje i Lucka, která si také myslí, že veřejnost by měla mít možnost říct svůj názor, ale konečný verdikt by se měl nechat na odborné porotě, která by měla být vybraná veřejností a zastupovat ji. Lucka tam nepřímou říká, že diskuse je důležitá, nicméně stejně by mělo konečné rozhodnutí zůstat na odbornících.

Lucka: *„Tak svůj názor říct můžou, ale o všem by měla spíše rozhodovat společnost, která se v tom angažuje a která se v tom vyzná. Tak ta společnost by stejně měla vybrat lidi, který tomu rozuměj a nemůžou mluvit všichni lidi, tak nejlepší je, když se vybere někdo, kdo za tu opozici mluví a tam se o tom pak může diskutovat. Nicméně v konečné fázi by o tom stejně měli rozhodovat nelaici.“*

Terka a Palma pak zmínili diskusi ve společnosti v souvislosti s návrhem Kaplického

knihovny, o které jsem psal v druhé kapitole.

Palma: „*Ale když vezmu třeba toho Kaplickýho, tak to je obraz tý společnosti, tam to ztroskotalo na politicích a na tom, že ta veřejnost tlačila, že to nechce a oni, aby se jim náhodou neznelíbili a nechtějí dát na ty architekty, tak to je obraz tý společnosti, proto to tady nevzniklo. Češi jsou v tomhle na úrovni baroka.*“

Terka: „*Diskuse ve společnosti, to by mohla být jenom otázka. Že tehdá jsme na to nebyli ani intjntjen, to je čínsky maličko, připraveni, společnost na tu stavbu nebyla připravena a teď se to trošku změnilo, probouzí se to.*“

Jak můžeme vidět, tak oba dva mluví o tom, že Česká společnost nebyla na tu stavbu připravena. Zatímco však Palma vidí, že společnost neustále přešlapuje na stejném místě, tak Terka vidí určitý posun společnosti k lepšímu chápání architektury a tvrdí, že společenská informovanost o architektuře se za poslední dobu velmi zlepšila. Ačkoliv, jak sama dodává, je zde možné, že žije v určité sociální bublině. A sociální bublina může mít velký vliv na náš názor. Jak říká Zygmund Bauman, tak „*tuto pasivitu umocňuje význam, jaký na utváření našich postojů a názorů má naše okolí, přátelé a obecně lidé, které považujeme za nám podobné, neboť právě jim přirozeně věříme. Námahu, která by vznikla vystoupení z komfortní pasivní zóny, nejsou lidé obvykle ochotni podstoupit*“. (Nutil 2018: 110).

Terka: „*Taky si musím uvědomit, že žiju v bublině architektonický a když z ní vystoupím, tak ten vývoj je mnohem menší než v tý my bublině, kde to hrozně roste. A taky je to v bublinách oborových, vzdělanostních*“.

Terka tak připouští, že se sama pohybuje ve společnosti lidí, kteří se o architekturu více zajímají. Nezmiňuje už žádnou snahu o porozumění společnosti z jiných sociálních skupin. V této souvislosti je pak nutné zmínit informovanost společnosti o architektuře, což se z rozhovorů ukázalo jako velmi významné téma. Například Tomáš a Palma si uvědomují, že větší informovanost o architektuře by architektuře a jejímu chápání u společnosti jednoznačně prospěla, ovšem na druhou stranu je u nich vidět značný skepticismus k tomu, zda o to společnost vůbec má zájem a zda to je společnost schopna

pojmout.

Tomáš: *„Určitě by pomohla větší informovanost, ale v podstatě je to tak složitý obor, že t informovanost je strašně složitá. Ten obor je tak složitý, že to moc nejde.“*

Palma: *„Bylo by hezký, když by se lidi zajímaly o architekturu, ale člověk má taky omezený čas a kapacitu, takže to nejde se věnovat všemu. Mělo by to patřit k věcem o které člověk občas zavadí, něco si o nich přečte. Ale to se nedá lidem nutit. A já bych byl radši, když by lidé těm architektům důvěřovali.“*

Oproti tomu u dívek je vidět mnohem větší optimismus vzhledem k vývoji společnosti směrem k bližší chápání architektury. Například Terka hovoří o stále větším propojení společnosti a architektury. Uvádí také, že je třeba nějaký impuls k tomu, aby se lidé začali více zajímat o architekturu. A takovým impulsem mohla být právě onen návrh Kaplického knihovny. I Jones hovoří o tom, že důležitá událost může podnítit celospolečenskou diskusi. Jako příklad uvádí projekt Ground Zero. *„Asi žádná architektonická soutěž a stavba na světě nevyvolaly takový ohlas jako právě návrh projektu na Ground Zero. Jen do samotné soutěže se přihlásilo přes pět tisíc různých návrhů. A následné vítězné návrhy byly nejdiskutovanějším tématem v New Yorku po dobu několika týdnů, možná i měsíců.“* (Jones 2006: 550).

Terka: *„Architektura společnosti, jasně, bude se víc a víc propojovat, CAMP, to jsem úplně trýznila v Číně, že tam nemůžu být na otvíračku, to je ten první signál. Vždycky musí něco ty lidi nakopnout. Ty lidi se k tomu naučí vyjadřovat a bude to lepší a lepší.“*

6.3 Profese

Schmidkte říká, že *„profesionální charakter architekta se vždy pohybuje na určitém rozmezí zodpovědnosti povolání a umění“*. (Schützeichel 2009: 7). A právě tento rozpor, o kterém píše v závěru teoretické části, zda brát architekturu více jako umění nebo jako povolání se objevuje i v odpovědích mých respondentů.

Lucka: *„Pro mě je důležitý, aby to do toho místa zapadalo, takže aby se to líbilo*

společnosti, ale navrhuju to já, takže se to musí líbit mně nejvíc. Ale zase když to budu navrhovat pro konkrétního klienta, tak se budu snažit všechno přizpůsobit jemu. Ale zase bych to nenavrhl tak, aby se mi to nelíbilo.“

Tomáš: *„Zásadní je názor budoucích obyvatelů. Těm se to musí líbit, důležitý je, aby se jim tam dobře fungovalo a aby to plnilo účel, ať už to bude kancelář nebo rodinný domek, takže je důležitá funkčnost pro toho klienta. Ale zase na druhou stranu bych nemohl dělat něco, co se mi osobně nelíbí.“*

Pokud porovnáme odpovědi Lucky a Tomáše, tak vidíme zcela jasně, že ačkoliv každý jiným způsobem, říkají vlastně totéž. Je pro ně důležité, aby se jim návrh líbil, ale zároveň je pro ně důležité to, pro koho návrh dělají. Je zde právě vidět onen rozkol architektury mezi uměním a povoláním, přičemž samotní budoucí architekti jako by ještě sami nevěděli, který z těchto směrů jim bude v jejich tvorbě bližší. Jednak je pro ně jako začínající architektky těžké toto zhodnotit a také berou v potaz finanční stránku věci. Tím se tak vzdalují více od konceptu umění a přibližují se ke konceptu povolání. Ovšem i zde může nastat určitý vývoj. Palma o tom říká toto:

Palma: *„Je málo architektů, málo kanceláří, těch renomovaných, kam ty lidi přijdou a ten architekt jim řekne bude takhle jak to děláme a jestli se Vám to nelíbí, tak jděte jinam. Jsou takoví, co si to mohou dovolit, Kolář, Mrva.... Ale ty už mají takový jméno, že ty lidi tam jdou a vědí, že výsledek bude dobrý. Ale běžný nezavedený architekt si tohle nemůže dovolit, musíš si vydělávat.“*

Tím říká, že na prvním místě pro něj je finanční výdělek a teprve postupem času se může dopracovat k čistému umění, kdy bude svobodně tvořit. Samozřejmě *„architektura nemůže být nikdy forma čistého svobodného umění“* (Fasola 1950: 260), protože téměř vždy bude záležet na daném připravovaném návrhu. Nicméně pokud člověk opomene finanční stránku, je rázem svobodné tvorbě umění nejbližší, jak jen to je v daném případě možné.

Jako velmi důležitou část tohoto tématu vidí respondenti pohled společnosti na architektky a jejich důvěru v ně. Palma a Otto vidí v tomto ohledu velký nedostatek v České

společnosti oproti společnosti západní. A oba dva se snaží najít nějaké připodobnění pomocí povolání, které jsou pro společnost běžnější a méně komplikované.

Palma: *„Já bych byl spíš rád, když by ty lidi architektům víc věřili, když by se ta společnost posunula tímhle směrem. Já třeba když jdu do květinářství, tak neříkám, jak tu kytu chci, já to nechám na tý květinářce, protože vím, že to dokáže líp než já. A řeknu jí akorát budget a přibližnou představu a nechám to na ní. A jsem zvědavý, co vytvoří, protože to umí, takže tady tím směrem bych byl rád, když by se ta společnost ubírala tímhle směrem.“*

Otto: *„...když jdu k doktorovi, tak taky poslechnu, co mi říká doktor, protože je specialista.“*

Celkově by se tento koncept důvěry dal propojit s předchozí částí, kde jsem psal o informovanosti společnosti. Ostatně podobně tyto dva problémy spojuje Klára.

Klára: *„Tady je ten problém, že tu chybí větší důvěra a větší chápání důležitosti architekta. Lidé si myslí, že je to jen člověk, co navrhne barák a hotovo, ale už vůbec nevidí ty věci kolem. A myslím si, že když by lidé o tý architektuře měli lepší představu a více informací, tak by i těm architektům více věřili a celkově by to bylo lepší.“*

Respondenti tak berou roli architekta jako velmi důležitou. Jak jsem psal výše, tak *„architekt vytváří strukturu prostoru“* (Jones 2011: 25) a jeho role pro společnost je tedy nezpochybnitelná. Samotní respondenti se pak o roli architekta ve společnosti vyjadřují jako o povolání, které má zásadní vliv nejen na strukturu prostoru, ale třeba i na aplikaci nových technologií do běžného života.

Tomáš: *„Je to důležitý povolání ve společnosti, protože ta nová výstavba má zásadní roli. Třeba jsem neřekl, že se dá ušetřit na energiích. Starší budovy spotřebovávají hrozně moc, a zbytečně, stačí odborník, který to dokáže minimalizovat jenom svým návrhem, aniž by to stálo víc peněz. Takže ta role architekta je v tý společnosti zásadní.“*

Lucka: *„Významná je, jak tím, že ovlivňuje společnost. Když člověk prostě prochází*

ulicí a kolem něj jsou všude domy, tak na co se má dívat, tak se dívá na domy, takže určitě tím architektura ovlivňuje společnost. A co k tomu ještě dodat. Tak architektura je všechno, co je ve městě, je to veřejnej prostor, jsou to ty domy, mobiliář, vlastně všechno, na co se podíváš je architektura. Takže myslím, že ta role architekta je obrovská.“

6.4 Shrnutí rozhovorů

Problematiku architektury jsem se rozhodl zkoumat z pohledu šesti studentů posledního ročníku architektury. Jelikož byly tři rozhovory tvořeny se studenty z Fakulty stavební a tři se studenty z Fakulty architekturu, nabízelo se zde porovnání jejich odpovědí a jejich pohledů. Protože se však neukázaly žádné významné rozdíly mezi odpověďmi studentů z Fakulty stavební a z Fakulty architektury, rozhodl jsem se toto porovnání nedělat.

Zjištění z rozhovorů bych, stejně jako celou svou práci, rozčlenil na tři části. První částí je samotné vnímání architektury mezi respondenty, a to jakým způsobem na ni nahlíželi a jak se jejich pohled měnil. Zde se ukázalo, že před studiem architektury neměl žádný z respondentů úplně jasnou představu o tom, co architektura obnáší a co znamená. V průběhu studia pak postupně zjišťují a v rozhovorech vypráví o tom, že architektura je vlastně vše ve společnosti. „Musíš se zajímat o to, jak má v restauraci vypadat kuchyň, zázemí, jak celá restaurace funguje, musíte vědět, jak fungují provozy obchodů, jak lidi chodí a tak. Je toho hrozně moc.“ (Rozhovor s Klárou). Architekturu tak nelze chápat jako jednotlivé části, ale jako celek, který se skládá z mnoha dílů samotné skládky.

Druhá část rozhovorů se pak týkala samotnému přímému vlivu společnosti a lidí na jejich tvorbu. Zde respondenti hovořili hlavně o formách a možnostech společenské diskuse a zásahu na jejich tvorbu. Ten se v jejich odpovědích ukazuje jako zásadní, neboť přestože by sami chtěli navrhovat, co se jim líbí a co sami chtějí, tak jsou nuceni se v tomto ohledu přizpůsobovat veřejnosti a jejím požadavkům. Docházejí také souhlasně k názoru (až na Tomáše, který souhlasí jen částečně), že při výraznější stavbě nebo zásahu do krajiny města, by měla mít hlavní slovo odborná veřejnost. Tedy odborníci, kteří se těmito

problémy zabývají. Oproti tomu ta neodborná část veřejnosti, by měla být pouze drobným hlasem k odbornému stanovisku.

V poslední části rozhovorů se pak dostáváme k samotnému posouzení role architekta. Zde z odpovědí vyplývá, že práce architekta je jiná, je zvláštní a mělo by na ni být i podle toho nahlíženo. Je zvláštní hlavně tím, že se jedná o propojení umění architekta se samotnými požadavky klienta. Je zde tak velmi důležitá součinnost s klientem. Pokud si daný architekt s klientem nesesedne, nemůže z toho vzniknout dobrý projekt. Odlišnost je také v tom, že architekt navrhuje něco, co sám využívá (například dům), ale musí to navrhovat tak, aby to tvořil pro toho klienta, a ne pro sebe. Dalším zásadním bodem, který z rozhovorů plyne je to, že architekt navrhuje věc, která zde bude stát desítky let a je tedy při návrhu nutné, aby myslel dopředu. Architekt svým návrhem může ovlivnit dané místo na dobu možná i stovek let, a proto je nutné, aby byl při návrhu nadčasový a v tom je ta jeho role ve společnosti zásadní. Minimálně z pohledu mých respondentů

Závěr

Problematiku architektury a společnosti jsem se rozhodl zkoumat jednak z pohledu textů, které o sociologii architektury vyšly a jednak z pohledů samotných hlavních aktérů. Kontaktoval jsem studenty architektury na Fakultě stavební a Fakultě architektury ČVUT, kteří se ocitli na konci svého studia a tím pádem na počátku své profesní kariéry. S nimi jsem provedl biografické rozhovory, kde mne zajímalo, jakým způsobem oni sami vnímají důležitost společnosti ve své tvorbě a jakým způsobem vnímají samotné povolání architekta.

Hlavním přínosem této práce by mělo být rozšíření diskursu o roli architektury v současné společnosti. S pohledem zejména na postupný vývoj této profese a na postavení samotné profese architekta, a na naplňování této role ve společnosti. V práci je nejprve popsána povaha vztahu architektury a společnosti tak, jak byla popsána v sociologických textech a jak na ni bývá v sociologii nahlíženo. Vztah společnosti a architektury je klíčový nejen pro architekturu, ale i pro celou společnost.

Jak už jsme si řekli v úvodu, tak hlavní osu mé práce o architektuře tvoří ve stručnosti tři hlavní body. Společnost, diskuse a profese. Celkově si tak můžeme shrnout několik zásadních otázek, o kterých práce hovoří. Jakým způsobem o architektuře diskutuje sociologie. Jakým způsobem o architektuře diskutuje společnost. Jakým způsobem je na architekturu nahlíženo jako na profesi.

Hlavním tématem první části práce je to, jakým způsobem o architektuře uvažují sociologové a jak ji popisují ve svých textech. Tento rozbor toho, jak se o architektuře mluví a píše v sociologii, považuji za naprosto zásadní pro celou strukturu práce. S architekturou je zde pracováno jako s důležitou součástí při přerodu z tradiční společnosti na moderní, kde architektura formuje a pomáhá přenášet potřeby lidí do hmotné formy. Nedělá to však pouze způsobem, který by obsahoval pouze funkční formu. Velmi si dává záležet i na estetice a cítění, což ukazuje její hlavní humanistický rozměr o čemž ostatně mluví Melková: *„Humanistický rozměr architektury, přesahující její vlastnosti do šířky a do hloubky, nad rámec pouhé instrumentální a účelové funkce, obohacuje roli architektury a schopnost vytvářet prostředí, které lze také prožívat, nikoliv*

pouze užívat.“ (Melková 2013: 1).

V první části práce jsme si tedy ukázali, jakým způsobem se o architektuře diskutuje v sociologii. Nastává tedy otázka, jakým způsobem se o architektuře diskutuje ve společnosti. V této návaznosti velmi důležitá část práce, která ukazuje společenské diskuse o architektuře, protože jak říká Jones, tak „*nedílnou součástí architektury jsou společenské diskuse.*“ (Jones 2006: 549). Přičemž právě první část druhé kapitoly ukazuje, jak moc velkým činitelem dokáže být diskuse ve společnosti ve vztahu k architektonické tvorbě a jakým způsobem ji může ovlivnit. Ukazuje se také, jakým způsobem může stavba reflektovat společenské události a dávat jim nový rozměr. Stavby, které dokáží nějakým způsobem reflektovat historické a společenské události patří k těm nejhodnotnějším a to, že společnost tu stavbu nějakým způsobem vnímá a nutí ji k zamyšlení, diskusi, je jen ukázkou toho, že architektura a společnost jsou spolu neodmyslitelně spjati. (Jones 2016: 9).

Poslední část teoretické části práce pak ukazuje, jakým způsobem je na architekturu nahlíženo jako na profesi. Zde hraje důležitou roli rozkol, zda je architektura brána spíše jako umění nebo jako povolání. Ukazují se zde pohledy, které architekturu analyzují z obou těchto pohledů. Celkově si můžeme říci, že architekturu nelze brát pouze jako umění nebo jako povolání, je na ni nutno pohlížet jako na celek, který zahrnuje mnoho aspektů společnosti.

Tento pohled na architekturu se poté naplno ukazuje v empirické analýze rozhovorů. Ukazuje se, že přestože i mezi respondenty panuje určitý rozkol mezi tím, zda architekturu berou více jako povolání či umění, stále zde převažuje názor, že architekturu je nutno brát jako celek a nelze na ni pohlížet pouze skrze oblast umění, či povolání.

Celkově dochází v empirické části ke značnému propojení a doplnění textů z teoretické části práce. Jednak je zde pohled na společnost, která hraje (a hrála i v minulosti) důležitou roli v architektonické tvorbě. Tento pohled je utvářen hodnotami, které se ukazují být důležité, jak pro sociology, tak pro budoucí architektky. Vzhledem k malému vzorku respondentů nemůžeme s jistotou říci, že je takový názor většinový ve společenském světě architektů, nicméně dává nám určité vodítko, že architektura společnost nezavrhuje a bere ji jako důležitou součást své tvorby.

Kde se pak názory z teoretické části rozcházejí s názory respondentů je oblast diskuse. Ačkoliv oba dva tábory berou diskusi jako nedílnou součást architektury, v názorech respondentů se často ukazuje skepticismus k těmto diskusím, které dle nich bývají často kontraproduktivní a v některých případech mohou spíše uškodit.

Samotnou roli architekta ve společnosti, ať už tak jak ji vidí sociologové, či samotní architekti, musíme v obou případech hodnotit jako velmi podstatnou a zásadní. Při samotném psaní a zkoumání jsem byl až překvapen, jak je podstatné propojení těchto dvou věd. Téma tohoto výzkumu by jistě stálo za další zkoumání. Zejména v oblastí společenských diskusí a debat a také v chápání samotné profese architekta. Tato práce může sloužit jako základ k jejich dalšímu zkoumání.

POUŽITÁ LITERATURA

ABBOT, Andrew. *The system of professions*. Chicago: University of Chicago Press, 1998. ISBN 9780226189666

BILAVČÍKOVÁ, Hana. *Reflexe holocaustu v současné umělecké produkci*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Marie Rakušanová, PhD.

DANÍČKOVÁ, Sylva. *Město jako znamení aneb O sociologii /1*. Akademický bulletin [online]. 2002. [cit. 2018-05-1]. Dostupný z: <<http://abicko.avcr.cz/cs/archiv/2002/11/obsah/mesto-jako-znameni-aneb-o-sociologii-1.html>>.

FASOLA, Giusta Nicco. "Social Factors in Architecture. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. vol. 8, no. 4, 1950, pp. 259–265. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/426223.

FERENČUHOVÁ, Slavomíra. *Sociologie města 20. a 21. století*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2013. Základy sociologie. ISBN 978-80-7419-162-6.

GUY, Ankerl. *Experimental Sociology of Architecture: A Guide to Theory, Research and Literature*. Walter de Gruyter, 1981. ISBN 90-279-3219-0

GEBRIAN, Adam. Stream.cz. [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.stream.cz/gebrianvs/10014958-zidovske-muzeum-berlin-mimoradne-instalace-a-nestandardni-prostory-ktere-vas-znejisti>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9

HEKRDLOVÁ, Kateřina. *Složitá cesta k nové budově Národní knihovny ČR*. Knihovna

(knihovnická revue). [online].

Dostupné

z: <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovna71/hekrlo.htm>

CHRZ, Vladimír., *Výzkum jako narativní rekonstrukce in M. Miovský, I. Čermák, & V. Řehan (Eds.), Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku III.* [online]. [cit. 2018-01-05]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2004. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/download/926/Chrz-Vyzkum-jako-narativni-rekonsrukce-pdf>

JONES, P.aul. *The Sociology of Architecture and the Politics of Building.* Sociology, 40(3), 549-565. 2006. doi:10.1177/003803850663674

JONES, Paul. *The sociology of architecture: constructing identities.* Liverpool: 2011. Liverpool University Press.

JONES, Paul. *(Cultural) Sociologies of Architecture?.* In D. Inglis, & A. Almila (Eds.), *The Sage Handbook of Cultural Sociology.* London: Sage. 2016.

KAPLICKÝ, Jan, DVOŘÁK, Joachim, ed. *Album.* 2., dopl. vyd. Přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-14-2.

KÁRA, Jan. *Medialni stereotypizace Čechů v období kauzy Narodni knihovny.* Praha, 2014. 85 s. Bakalařska práce. Univerzita Karlova, Fakulta socialnich věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra medialnich studií. Vedoucí diplomove prace Mgr. Tereza Hronova.

KÁRNÍKOVÁ, Lydie. „*Kdo nemá rád chobotnici*“: Jazyková analýza článků v MF DNES pojednávajících o Kaplického projektu nové budovy NK. Praha: Karlova Univerzita,

Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009.55 s. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Jiří Kraus, DrSc.

LE CORBUSIER. *Kapitolky o modernej architektúre*. Bratislava: Tatran, 1966.

LIBESKIND, Daniel. *Základní kameny života i architektury*. Brno: VUTIUM, 2006. ISBN 80-214-2927-5.

MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*. Vyd. 1. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Útvarem rozvoje hlavního města Prahy, 2013. 199 s. ISBN 978-80-7467-047-3.

MUSIL, Jiří. Jak se formovala sociologie bydlení. In *Sociologický časopis*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005. s. 207-225.

Národní knihovna České republiky [online]. [cit. 05.05.2018]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/soubory/ostatni/kniha-pro-web-patek.pdf>

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Přeložil Petr Kratochvíl, přeložil Pavel Halík. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

PECHAR, Josef; URLICH, Petr. *Programy české architektury*. Praha: Odeon, 1981.

RIESSMAN, Kohler Catherine. *Narrative analysis*. SAGE, 1993. ISBN 9780803947542

SCHÜTZEICHEL, Reiner. *Die Profession der Architekten*. Forum qualitative Sozialforschung. Rainer Schützeichel. Berlin. 2009. ISSN [1438-5627](https://doi.org/10.1007/s11614-009-9062-7)

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

SLAVÍK, Vratislav. *Verejný prostor z pohledu architektů*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce: Slavomíra Ferencuhová.

ŠAFRÁNKOVÁ, Jana. *Sociological and Psychological Aspects of Architecture and Urban Space*. 2006

STEVENS, Garry. *The Favored Circle: The Social Foundations of Architectural Distinction*. MIT Press, 1999. mono illus. ISBN 0262194082

SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Vyd. 2. Brno: Zdeněk Novotný, 2001. ISBN 802386582X

SCHMIDTKE, Oliver. *Architektur als professionalisierte Praxis: soziologische Fallrekonstruktionen zur Professionalisierungsbedürftigkeit der Architektur*. Frankfurt am Main: Humanities Online. 2006. ISBN 3-934157-45-9.

WIRTH, Luis. *The Ghetto*. American Journal of Sociology 33. Chicago. 1927.

WOOD, Adam. *The Elephant is the Room: Sociology and Architecture*. The Sociological Review. The Sociological Review [online]. The Sociological Review Publication Ltd. 2013 [cit. 04.05.2018]. Dostupné z: <https://www.thesociologicalreview.com/blog/the-elephant-is-the-room-sociology-and-architecture.html>

WILLIAMS, Richard. 2007. *Architektura ve vizuální kultuře*. 46-62 in Marta Filipová, Matthew Rampley (eds.). *Možnosti vizuálních studií: Obrazy-Texty-Interpretace*. Barrister & Principal: Masarykova univerzita.

VITRUVIUS POLLIO, Marcus. *Deset knih o architektuře*. Přeložil Alois OTOUPALÍK. Praha: Arista, 2009. Antická knihovna Arista: Maitrea. ISBN 978-80-86410-58-6.

Židovské muzeum v Berlíně. [online]. [cit. 2018-01-05. Dostupné z: <http://www.jmberlin.de/en/history-our-museum>.

Teze bakalářské práce

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Téma: Pohled architektů na společnost

Téma práce

Architektura a urbanismus jsou zcela zřetelným výrazem charakteru společnosti. Určitý styl architektury a způsob plánování a vytváření lidského osídlení jsou kulturním jevem, který o společnosti leccos vypovídá. Odráží stav společnosti a procesy, kterými společnost prochází. Architektura je vedle svých materiálních aspektů také směsí myšlení a cítění a v různých obdobích lidské historie má svébytný styl dle charakteru doby, ve které působí. Práce se bude zabývat porovnáním pohledu sociologů na význam architektury a pohledu architektů na význam společnosti a sociologů.

Rozvrh práce

Ve své práci bych se nejprve chtěl podívat na to, jakým způsobem sociologové vnímají důležitost architektury ve společnosti a srovnáním, jak se měnil pohled sociologů v průběhu dějin. Od klasických sociologů přes dobu funkcionalismu až po současné sociology. V této souvislosti bych se podíval, jakým způsobem naopak současní architekti uvažují o společnosti a kde se dnešní linie architektů a sociologů protínají.

Způsob řešení práce

U sociologů budu vycházet hlavně ze sociologických textů a knih. Vycházet budu jednak z myšlenek původních sociologů Tönniese, Simmela, Webera, Chicagské školy, které postupně převedu do dnešní doby k názorům současných sociologů: Musila, Ferenčuchové. Z architektů budu vycházet jednak z myšlenek jednoho z nejznámějších architektů 20. století Corbusiera, který se velmi věnoval urbanismu. A poté z myšlenek dvou významných architektů dnešní doby, přičemž jeden bude zahraniční (Libeskind) a druhý český (Kaplický). U nich budu vycházet jednak z jejich textů, ale hlavně z jejich rozhovorů. Případně ještě uvažuji nad pořizemím vlastního rozhovoru s některým současným architektem.

Anglický abstrakt

In my work I firstly write about the meaning of architecture from the classical sociologists point of view as urbanization in the society. Then I closely describe the current perspective of sociologists on the meaning of architecture in the society. In the second part of my thesis I follow architects current point of view on the society. What role society plays in the concept of constructions, in designing of constructions and their realization. I base my findings on the publication and work of current architects and their interviews. In the conclusion I compare the views of sociologists on architecture and architects on sociologists.

Seznam odborné literatury

MCNEILL, David. *In Search of the Global Architect: the Case of Norman Foster (and Partners)*. International Journal of Urban and Regional Research, 29: 501–515.
doi:10.1111/j.1468-2427.2005.00602

JONES, Paul. *The sociology of architecture: constructing identities*. Liverpool: Liverpool University Press, 2011. ISBN 978-1-84631-076-8.

NEWMAN, David M., O'BRIEN, Jordi ed. *Sociology: exploring the architecture of everyday life : readings*. 9th ed. Thousand Oaks: SAGE, c2013. ISBN 978-1-4129-8760-8.

LIBESKIND, Daniel. *Základní kameny života i architektury*. Brno: VUTIUM, 2006. ISBN 80-214-2927-5.

ZUMTHOR, Peter. *Promýšlet architekturu*. 2., dopl. vyd. Přeložil Magdalena ŠTULCOVÁ. Zlín: Archa, 2013. aArchitektura. ISBN 978-80-87545-24-9.

DARIA, Sophie. *Le Corbusier: sociolog urbanismu*. Praha: Odeon, 1967. Odeon (Odeon).

BEEK, Johan van de, LOOS, Adolf, Le CORBUSIER, RISSELADA, Max, ed. *Raumplan*

versus Plan Libre: Adolf Loos - Le Corbusier. Zlín: Archa, 2012. a Architektura. ISBN 978-80-87545-04-1.

SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Vyd. 2. Brno: Z. Novotný, 2001. ISBN 80-238-6582-X.

FERENČUHOVÁ, Slavomíra. *Sociologie města 20. a 21. století*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2013. Základy sociologie. ISBN 978-80-7419-162-6.

KAPLICKÝ, Jan, DVOŘÁK, Joachim, ed. *Album*. 2., dopl. vyd. Přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-87260-14-2.

BŘEZOVSKÁ, Markéta, KRISTEK, Jan, ed. *Boj o prostor: architektura jako společenská praxe*. Zlín: Archa, 2013. a Architektura. ISBN 978-80-87545-14-0.

JONES, Paul. *The Discursive Construction of Ground zero. The Sociology of Architecture and the Politics of Bulding*. Sage Journals. 2006. [online]. Dostupné z <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/003803850663674>

MUSIL, Jiří. *Jak se formovala sociologie bydlení*. Sociologický časopis 2005. Dostupné z http://sreview.soc.cas.cz/uploads/629fd917259f582c0da2501b79a1881ce74295e4_549_23_musil20.pdf

MUSIL, Jiří, *Lidé a sídliště. Sociologie soudobého města*. Urbanizace v socialistických zemích. [online]. Dostupné z <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/150-sociologicky-casopis-1-1969/3050>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Terkou

Příloha č. 2: Rozhovor s Palmou

Příloha č. 4: Rozhovor s Klárou

Příloha č. 5: Rozhovor s Ottou

Příloha č. 6: Rozhovor s Luckou

Příloha č. 7: Rozhovor s Tomášem

Rozhovor s Terkou

M: Tak nejdříve jestli mi můžeš popsat jak jsi se dostala k architektuře?

T: Tak začalo to přes kreslení, přes nějakou tvorbu, ta má tvorba něco víc ovlivňovala než jen obrázek a že se na něj budu koukat a navíc to kreslení nebo, že v architektuře je spojení něčeho uměleckého a technického. A to mi přišlo lepší než nějaký, omlouvám se, sociální nebo humanitní věda, kterou jsem nikdy moc neuznávala, takže proto.

M: To se moc hezky poslouchá... A dokázala by jsi říct moment, kdy jsi se rozhodla pro to, že půjdeš na fakultu architektury.

T: Já jsem nikd ynevažovala o stavárně, protože jsem chtěla víc umělecký tvořit ty věci a stavárna mi přišla moc technická. A já jsem ke konci základy myslela, že budu stavět domy, pak jsem tedy šla na přírodovědný gympl, ale nakonec jsem se dostala na architekturu.

M: Ted když si už vzpomeneš na samotnou dobu studia? Pozorovala jsi na sobě proměny, ať už v tom jak se díváš na různé stavby, jak společnost vnímá architekturu?

T: Při prvním roce studia jsem nepocitovala žádný proměny, protože jsem byla pořád jen zavřená ve škole neměla jsem možnost vidět věci okolo a ten vývoj ve mně a pak jsem se dostala k architektovi Michalu Kuzemenskému, který to ve mně probudil, zájem o architekturu, o její vnímání a o to, že si mám všimát všeho, nejen toho, že je stavba nově postavená, ale i inspirovat se tím starým, tím společenským příběhem stavby. A neinspirovat se jenom na první pohled krásným domem, ale i tím ošuntělým, tím zničeným domem, který už má nějaký společenský příběh.

M: Ted, když už mluvíš tady o tom, řekla by si, že ta architektura nebo příběh těch staveb nějakým způsobem charakterizuje společnost?

T: Tak v dějinách to tak bylo, tam to bylo spjatý s uměleckými slohy, potom moderna a tak dále a ted si myslím, že se trochu hledáme a proudí tady víc těch směrů, pohledů a názorů. Tradiční architektuře, modernistický, futuristický, takže ten jednotný směr není a myslím, že v tomhle směru ta architektura i hodně ukazuje roztržitost dnešní společnosti, která vlastně taky není moc jednotná. A třeba v tý architektuře si myslím, že to hodně ukazuje o osvětě těch lidí a tý společnosti. Souvisí to s tím, že o...jako osvětě těch lidí a tý společnosti. Jsou různý úrovně architektů a různý úrovně společnosti.

M: A vnímáš tohle tak, že ty jako budoucí architekt nebo, jestli můžu říct, člověk, co se v architektuře vyzná, koukáš na ty stavby jinak než veřejnost, neodborná veřejnost?

T: No to doufám, jiank jsem těch 7 let studovala zbytečně

M: A dokázala by jsi říct v čem je tvůj pohled jiný?

T: Jéé, to si popovídej s Gebrianem, ten to umí okecat...v čem je to jiný...no tak snad ve všem, to je na hodinovou přednášku, mohu to vzít od techniky, kdy vím jak je ten barák po technický stránce postaven, rozumím tomu. Že když lidi říkají proč to třeba tady nemohlo být kulatý, tak já vím, že by to technicky nešlo. Rozumím tomu v kontextu urbanismu s velkého měřítka až do nejmenšího detailu, že třeba to nároží muselo být useklé, protože by to v působilo špatně v různých osách města a tak dále. Takže jo, je toho hodně..

M: Myslíš, že se v těch návrzích a v tom, co se staví přizpůsobuje architektura společnosti?

T: hmm, to si nemyslím

M: nebo když řeknu spíše společenským potřebám..

T: To už je něco jinýho, jestli to je přizpůsobení společnosti, tak jako aby se jí zalíbila, tak tam jsou dvě možnosti, jsou architekti poctivý a jsou jiný

M: Mě by spíš zajímal přímo tvůj pohled

T:No můj, můj pohled. Jestli se já svou tvorbou budu přizpůsobovat společnosti? Tak abych se jí zalíbila a aby se mě stal bohatěj developer, tak ne. Pořád jsem láskomil, láskovlastič, tak i tenhle názor prosazuju v architektuře a ještě jsem mladá, můžu si to dovolit. Takže nechtěla bych se jí zalíbit, že mi investor řekne at postavím něco fialových oa já to udělám, tak já to neudělám, protože to bude hnusný a nebude se mi to líbit a ani to nepřinese nic společnosti. A pokud se podíváme na společenským potřebám. To je co, že se třeba vyvíjí typologie rodinného domku, porodních domu a tak? Jasně, že jo, vyvoj tu je a ty typologie se musí přizpůsobovat tom uživotu jaký vedeme. Musí se upravovat dimenze. Musí se upravovat, ikdyž u nás jsou normy tak předimenzovaný, že bych je nakopala do pr.... A díky tom uvlastně vznikají pořád podobnější domy a už vlastně nemůžeš moc vystřelovat něco zajímavého. Ale mělo by se to přizpůsobovat do jistý míry, aby to mělo smysl a aby to sounáleželo s potřebama, ale ne aby to šlo do extrémů, kde by se vymýšleli kraviny.

M: Ted' když se podíváme na konkrétní příklad, Národní knihovna na Letné, jaký je tvůj pohled na to, že by stavba měla vzniknout a jak se o tom vedla diskuze ve společnosti?

T: Diskuze ve společnosti, to by mohla být jenom otázka. Že tehdá jsme na to nebyli ani intjentjen, to je čínsky maličko, připraveni, společnost na tu stavbu nebyla připravena a ted se to trochu změnilo, probouzí se to. Třeba Gebriana úplně nemusím, ale to co dělá je neuvěřitelně záslužný, to když mu někdo řekne, že nic

nepostavil, to bych ho zabila. On má jinou úlohu v té společnosti a v té společnosti to probouzí to, že architektura by společnosti neměla být jedno a lidé by se o ni měli zajímat, protože to je součást jejich běžného života dne a teď už si myslím, že by se to probíralo jinak, když by s tím Kaplický přišel dnes. Tehdá to bylo strašně kontroverzní a nemělo to šanci na úspěch.

M: Myslíš tedy, že v tomhle se a společnost za těch 10, 12 let posunula?

T: Trošku jo, ale taky si musím uvědomit, že žiju v bublině architektonický a když z ní vystoupím, tak ten vývoj je mnohem menší než v té mé bublině, kde to hrozně roste. A taky je to v bublinách oborových, vzdělanostních a teď jsem to zapomněla. Jo jak se ta otevřenost společnosti změnila vůči něčemu takhle kontroverznímu. Jo jsou tady... teď to bylo v rozhovoru DVTV s Vašířiovou, prostě pořád budou nějaký týpci, kteří budou rvát a bude jim to dělat strašně dobře, psát na facebooku, že je to přehnaný a ty tu byli a budou a když je odmažeme, tak je ta společnost otevřenější a bude se to zlepšovat. Pokud nám nebude vládnout Babiš a komunisté... ale to už jsme jinde

M: Politika je všude. A když už jsme u toho, jak třeba vnímáš rozpory mezi tou veřejností a odborníky?

Myslíš, že je důležitější hlas veřejnosti nebo architektů?

T: Já vím no. Ty jo, já nevim. Je společnost západní, východní, jsou architekti takoví a takoví. A když to vezmu třeba na příkladu toho Kaplickýho, tak ten nebyl pochopen. Ale tý jo, já nevim..

M: Tak třeba když si vezmeš tu Kaplickýho knihovnu jaký kolem toho byly rozpory. Odborná porota byla jasně pro, ale veřejnost se postavila proti..nebo její velká část.... Tak co myslíš, že je důležitější?

T: Já jsem, já hrozně soucítím a jsem empatická a všichni jim chci splnit, ale ty odborníci to vystudovali a když ta odborná porota, kde nebyli dva, ale bylo jich tam víc a ten průnik hlasů byl, že ano, tak stojím za architektama a na nás je, naší povinností to těm lidem vysvětlit, naučit je to tak, aby to ta společnost takhle vnímala. Samozřejmě nechci ovlivňovat, ale jde o to jim to vysvětlit a to je náš úkol, naší generace, aby tohle plnila.

M: A jak se ti líbí, když moderní architektura reflektuje historické, společenské události?

T: Jak reflektuje?

M: Jako třeba Libeskind a jeho Židovské muzeum v Berlíně nebo jeho Ground zero?

T: Tak když to staví on, tak jasně, že je to skvělý. Nemám ani právo na to něco říci a mělo by to tak být. To musí být zachovaný ty historický události, po staletí se stavěli památníky a my je teď přestaneme stavět? Jen ty památníky dostávají jinou podobu a to je dobře. A jasně Libeskind to udělal skvěle, krásně. Kéž bych někdy něco takového udělala.

M: Tak teď trochu jiná otázka. Co se ti líbí více paneláky nebo katalogové domy?

T: ehm a ten katalogový dům je snad jedna firma z těch 30, co to má v pohodě, když bych ho přestavěla. Ehm jako ten panelák v kterém bydlíme my, ten je asi z roku 1950, tak dejme tomu, ještě tam nejsou takovýty sračky jako asfalty a tak. Ale to co se stavělo 1970 a ta paneláky se stavěli, že to bylo pro 800 lidí najednou, který dostali byty nebo postel v paneláku, tak to tak vypadalo. Děs a hrůza. A tenkrát, když ty ženský tlačily kočáry přes bahno, kolem lešení, tak to bylo „úžasný“. A katalogové domy, no, je to přizpůsobený společnosti tím, že je pooptávka a ty firmy se tomu přizpůsobují, že ty lidi si tomůžou dovolit a pro ně vlastně je to, pro mladou rodinu která nevydělává 50 tisíc měsíčně, tak je to fajn, takže asi.. ty vohoz, to je jak Sophiina volba, tak ten katalogovej. Ikdyž jako ten panelák, co teď přestavěli ty architekti ze Slovenska, tak je to bomba a je to skvělá bytovka. Ale musíš tam investovat. Ale jako ten katalogový...když bych si ho mohla upravit.

M: A když se podíváš na to, že teď koukáme na paneláky jako na součást naší společenské historie, že by se tak mohlo koukat i na ty katalogové domky? Že to zase bude charakterizovat určitý vývoj té společnosti?

T: Ty katalogové domy nemaj, nezasáhly tu společnost tak jako ten panelák. Jed' do Brna na výstavu paneláků. Já když jsem tam byla s mamkoou, tak ona se zavřela do toho paneláku, záchoda a tam byly nahraný zvuky, který tam prostě dřív byly slyšet, ten život toho paneláku a ono se jí to vrátilo a bylo jí blbě, tak přeci tohleto není hodnota. Ty lidi se museli ubytovat a tohle vystavěli, udělali to chytře, že toho postali takový kvantum a tak. Ale jestli tohle potom v člověku něco vzbuzuje a takovouhle ošklivou emoci, tak to přeci nemůže být kvalita. Přizpůsobilo se to tý době, co byla. A paneláky jsou hrozně silný koncept, na ty se bude vzpomínat totálka. Na ty domky, katalogáče... To se nebude udržovat jako ty paneláky, to nevydrží, neopraví se to, tak se postaví něco nového. Tyhle domy nemají tak dlouho trvanlivost. Panelák nikdo nezbourá, u katalogáče to bude běžná záležitost s tím jak se bude společnost vyvíjet. Já bych neměla problém ho zbourat.

M: A jak si tedy myslíš, že se bude společnost a architektura dále vyvíjet?

T: Architektura společnosti, jasně, bude se víc a víc propojovat, CAMP, to jsem úplně trýznila v Číně, že tam nemůžu být na otvíračku, to je ten první signál. Vždycky musí ty lidi něco nakopnout. Ty lidi se k tomu naučí vyjadřovat a bude to lepší a lepší. Doufám.

M: teď jen, když si zmínila Čínu, viděla jsi tam nějaký rozdíl mezi tím pohledem společnosti na architekturu tam a u nás?

T: Propojení architektury a společnosti v Číně neexistuje. Je to tam jiný. A když se ptáš na tu společnost, tak ta tam v tomhle neexistuje, jako její názor. Tak pokud chtějí přestavit město, tak omylem shoří a postaví se nový. Takhle to tam funguje asi.. nebo to obestaví zdí, nikdo se nepídí, co je za tou třímetrovou zdí, abys neviděl nějaký historický věci. Vidí jen sádrovou volutu, která se tam nalepila před deseti lety a nic jiného tam nezůstane a rozboří se to a postaví se tam mrakáče

M: Tak poslední otázka. Když budeš sama navrhovat domy, budeš přemýšlet aby se ta věc líbila tobě nebo pro tebe bude důležitější aby se líbila veřejnosti?

T: Teď mám sen nebo jsem naiivní, že budu dělat věci za kterými si budu stát a který mě budou reprezentovat, takže tím pádem si musím být jistá, že je to dobrý, hezký, kvalitní a že to vypustím do světa a že jim to představím a nechám jim to na koukání. A jsem naivní v tom, že když to takhle nakreslím, takže by se to těm lidem mělo líbit. Ozhodně nebudu tvořit nic kontroverzního, na to nemám, to není můj vkus nebo můj styl. Můj styl je poctivá architektura pro normální lidi.

M. Tak já ti děkuji za rozhovor.

Rozhovor Palma

M: Jak jsi začal přemýšlet o tom, že se budeš věnovat architektuře?

P: No vzpomínám si. Byl jsem na přírodovědným gymplu a celou dobu jsem směřoval k doktorině, ale pak jsem zjistil, že doktor nechci být. A vždycky jsem měl brigády po stavbách a tady ten směr mě bavil. A proto jsem si řekl, že i kreslení mě bavilo, začal jsem chodit na kreslení a potom jsem šel na architekturu. Úplně nějaký hluboký smysl tam nebyl.

M: Dokázal bys říct přesný moment, kdy jsi se rozhodl, že to chceš dělat?

P: Tak ten přesný moment, kdy mě to začalo bavit. Tak chodil jsem na obor architektura a stavitelství a tam ty 4 roky byly takový všelijaký a až potom se rozhodovalo jestli člověk vážně bude chtít být architekt nebo jestli půjde víc směrem k technickému oboru. A já jsem se rozhodl pro tu architekturu a byl o to z toho důvodu, že jsem chodil pracovat do kanceláře a byl tam jeden architekt, kterej se mi dost intenzivně věnoval a vysvětlil mi o co v té architektuře jde a začalo mě to bavit.

M: A neuvažoval jsi o tom, že bys šel na fakultu architektury?

P: No, já jsem se původně hlásil na FA, ale jak se to ve čtvrtáku na střední lámalo, tak na FA byly přijímačky dřív, takže jsem se na ně nestihl původně připravit, takže jsem šel na Fsv, ale mě to nijak nevadilo, já jsem si říkal, že to možné je naopak dobrý, že když mi nepůjde navrhování, tak se budu mocí jít spíš více tím technickým směrem.

M: A když si vezmeš dobu studia, cítil jsi na sobě nějaké změny v pohledu na architekturu, společnost a tak?

P: Určitě, to se každým rokem na škole prohlubovalo. Prostě chodíš, koukáš a teď prostě všechno vidíš, proměřuješ, říkáš si jestli tohle má dobrou proporci a člověk začne tímhle způsobem přemýšlet. Začne vnímat ten barák jako celek jako něco, co do toho společenského života zasahuje všemi směry. A že to není jen architektura, ale i urbanismus a chodník, prostě všechno. A to člověk si potom začne všimát. A inspirovat tě může i třeba jen procházka v přírodě.

M: A vnímal jsi i to jak ostatní okolí kolem tebe vnímá tu architekturu?

P: Já jsem moc ostatních lidí neptám, jak přemýšlejí.

M: Tak jestli třeba vnímáš, když se bavilo o nějakém projektu, který byl ve společnosti hodně rozebíraný, jako třeba Kaplického knihovna, tak jestli tam vnímáš tu diskuzi kolem toho.

P: Tak já jsem se určitě díval, že by bylo super, když by to tu stálo. Světový architekt, který je slavný všude jen ne u nás a je to hrozná škoda, aspoň, že od Jiříčny tu něco vzniklo, ale to nejsou takový odvazy a ve světě se toho prostě tolik nebojí ty architektury a tolik se do toho těm architektům nekecá. Tady je všechno tak jako ovlivňované budgetem, tak většinou je to proškrtaný na základní formu. Ale celkově myslím, že se to začíná lepší, ta spolupráce mezi společnostmi a architektama, že jak začínají víc věřit architektům, ale celkově oproti západu je to na špatný úrovni.

M: A celkově, když se díváš na tu architekturu, měla by v tom mít hlas i veřejnost nebo by se to mělo nechat na architekttech, odbornících?

P: Těžko definovat odborníka, občas i člověk architekt je úplně mimo. Ale když vezmu třeba toho Kaplickýho, tak to je obraz té společnosti, tam to ztroskotalo na politicích a na tom, že ta veřejnost tlačila, že to nechce a oni, aby se jim náhodou neznelíbili a nechtějí dát na ty architektky, tak to je obraz té společnosti, proto to tady nevzniklo. Češi jsou v tomhle na úrovni baroka. Nebo pořád chtějí ošklivý okna, normálně otevíraví a vymýšlejí vlastní patvary.

M: Myslíš, že se v tomhle ta společnost přizpůsobuje architektuře nebo opačně?

P: Navzájem by to mělo být. Najít zlatý střed si myslím. Zatím to je tak, že se architektura přizpůsobuje společnosti, jejím potřebám. A je málo architektů, málo kanceláří, těch renomovaných, kam ty lidi přijdou a ten architekt jim řekne bude takhle jak to děláme a jestli se Vám to nelíbí, tak jděte jinam. Jsou takoví, co si to mohou dovolit, Kolář, Mrva.... Ale ty už máj takoví jméno, že ty lidi tam jdou a vědí, že výsledek bude dobrý. Ale běžný nezavedený architekt si tohle nemůže dovolit, musíš si vydělávat, takže když někdo přijde, tak třeba já se to snažím dělat tak, že jsem pořád pozitivní i vůči klientovi a spíš ho chci dostat svým směrem, když je to pořád pozitivně a snažím se najít kompromis. Často se stává klient řekne tohle a já vím, že to je blbost. Ale řeknu jo a stejně to udělám svým způsobem a doufám, že ho to zaujme a najdeme kompromis, ale nemůžu mu říct ne, takhle to dělat nebudu a on odejde a nebudou peníze nic.

M: A myslíš, že v tomhle té společnosti chybí informovanost? Nebo čím to je?

P: No jasně, ale je to tím, že ta architektura tady ještě není na takové úrovni. Společnost to tolik neoceňuje jako třeba ve Švýcarsku, kde když architekt udělá špatnou stavbu, tak už si neškrtne. A už má smůlu. A když má dobrou, tak si od něj nechávají navrhovat, ale jak to bylo?

M: Jaká tu je ta informovanost společnosti

P: Já bych byl spíš rád, když by ty lidi architektům víc věřili, když by se ta společnost posunula tímhle směrem. Já třeba když jdu do květinářství, tak neříkám, jak tu kytku chci, já to nechám na té květinářce, protože vím, že to dokáže líp než já. A řeknu jí akorát budget a přibližnou představu a nechám to na ní. A

jsem zvědavý, co vytvoří, protože to umí, takže tady tím směrem bych byl rád, když by se ta společnost ubírala tímhle směrem. Bylo by hezký, když by se lidi zajímaly o architekturu, ale člověk má taky omezený čas a kapacitu, takže to nejde se věnovat všemu. Mělo by to patřit k věcem o které člověk občas zavadí, něco si o nich přečte. Ale to se nedá lidem nutit. A já bych byl radši, když by lidé těm architektům důvěřovali.

M: Myslíš, že v tomhle dobrý, co dělají třeba Gebrian nebo Archwader pomocí těch videí?

P: myslím si, že jo, i když k tomu mám nějaký výtky, že se mi občas nelíbí, jak shazují práci některých architektů a že zrovna ty negativní videa tolik nepomáhají. On to občas shazoval jakože hodně ocele a tak a já si myslím, že ten architekt to tak cítil. Ale určitě je to fajn, jen mi vadí, že občas hodnotí práci těch architektů, aniž by tam ten architekt měl možnost ten architekt se obhájit. Ale určitě to pomáhá, ale vadí mi to, že občas je to moc negativní. I když teď už to třeba Gebrian dělá hodně pozitivní. Když bude ukazovat to dobrý, ty hezký stavby, tak by to mělo těm architektům ve společnosti pomoci.

M: A teď mi řekni, když navrhuješ nějakou veřejnou stavbu. Budeš koukat na to aby se to líbilo veřejnosti nebo hlavně tobě?

P: jako jakou bych upřednostnil, jo?

M: přesně tak

P: Tak já to navrhuji nejdřív tak, aby se to líbilo mně a pak doufám, že se to bude líbit. Teď se začne tady v Českém brodě stavět takový moderní dům, co jsme navrhovali a jsem hrozně zvědavý jaký na to budou ohlasy, protože je to úplně něco jinýho, odvaz. Tak jsem zvědavý, co na to budou lidi říkat. Třeba tady kousek se postavil super moderní dům a ty lidi na to nemají moc pozitivní ohlasy. Takže třeba co se líbí architektům se dost liší od toho, co se líbí veřejnosti. Já vždycky chci, aby se to líbilo mně a tak aby to byla moderní architektura. Pro mě bude vždycky důležitější, aby se to líbilo mně než aby to přijala veřejnost.

M: Když se podíváme na různé stavby. Co bys řekl, že ti připadá lepší? Panelové domy nebo katalogové?

P: Určitě katalogové domky jsou horší. S panelákem se dá pořád pracovat. A není tam toho tolik špatně.

Naopak, je tam spousta tedka už rekonstrukcí, kdy se z paneláku vytvoří hrozně hezký dům a zase ty paneláky navrhovali v té době architekti, takže je to těžký funkcionalismus a tedka když kolem nich jdu, tak si myslím, že mají nějaký kouzlo.

M: myslíš, že to souvisí s tím, jak se ta společnost vyvíjela, vyvíjí?

P: tak předtím byla poptávka bydlet rychle ve městech. A ty domy mají totiž to razítko, v jaký době vznikly, komunistický, a proto na ně ta veřejnost pohlíží takhle negativně. Přitom naopak na komunistů, né že bych byl komunist, ale vzniklo v Praze hrozně zajímavých staveb. Hlavní nádraží nebo Kotva, to jsou stavby, co teď v Praze nevzniká. Ten hotel Transgas, který by ho pořád bourali. To jsou všechno komunistické stavby a ve světě mají hrozně dobré hodnocení, ale mají razítko doby, kdy vznikly a proto na ně ta společnost kouká takhle. A katalogové domky to...já spíš nesnáším ty satelity, který vznikají, úplně vytržený z kontextu, kde na hektaru jsou domky a nic okolo. Mě hrozně baví bydlet tady v centru, v blbým paneláku, starým, kde je všechno blízko a ta společnost by měla žít v centru města, kde se vždycky žilo a má žít. Než prostě žít na nějakým bývalým poli, kde se postavili dům vedle domu...a když vyjdeš z domu, tak můžeš maximálně jít poprosit sousedy, jestli nemají vajíčka.

Rozhovor s Klárou

M: Můžeš mi říct jak jsi začala uvažovat o tom, že se budeš věnovat architektuře?

K: Hmm, to asi nemůžu úplně přesně říct, kdy byl první moment, ale určitě si pamatuju, že během střední se mě ptala spousta lidí, co bych chtěla dál po škole dělat a já jsem uvažoval na třema možnostma. Architektura, archeologie a i jsem přemýšlela nad FTVs, ale to bylo spíš jen úvahově.

A vzhledem k tomu, že ty dvě možnosti jsem vyškrtla, tak byla architektura jasná volba.

M: A úplně na tom počátku. Zajímalo tě jak ty stavby působí na venek nebo jakým způsobem vznikají?

K: To bych asi takhle neříkala. Mě asi zajímalo vše okolo tý architektury, mně se líbilo vše od detailů, interiérů, ehhhh, přes větší celky až po velký stavby. Potom jsem i dostávala od příbuznejch spoustu knížek s architekturou a když jsem si to pročítala, tak mě zaujaly hlavně ty zajímavé stavby od Zaha Hadid a tak dále.

M: A napadlo tě už tenkrát, že bys mohla tak něco takového navrhovat? Nemyslím tedy úplně něco jako Zaha, ale prostě normální běžný stavby

K: Asi tak velký cíle jsem neměla. Ale líbilo se mi třeba představa, že budu navrhovat nějaký rodinný domky nebo něco v takovém stylu. Jako bylo by hezký zanechat po sobě něco společnosti. „Architektura by měla vždy být o něco dopředu, měla by přinášet něco nového, něco navíc. Něco ve stylu jako snažil pan Kaplický., ale toho tu bohužel veřejnost úplně nepochopila.“

M: Tak tedka ještě když se vrátíme k těm začátkům, vzpomeneš jsi jak probíhaly přijímačky?

K: Ehm, jak probíhaly přijímačky, tak ty měly dvě části, jedna byla matematika, což byla písemná, ale to předpokládám, že tě moc nezajímá (úsměv)

M: A dokázala bys mi teď opovědět proč sis tu školu vybrala?

K: Asi jsem říkala něco ve stylu, že mě to už od malička k tomu táhlo, že to spojení tý technický stránky s tou uměleckou, ehhh, hodně mě se líbila ta kombinace tohohle a bylo to prostě to, co mne bavilo, trochu matematiky, trochu fyziky a ta kreativní část.

M: A je právě to spojení kreativity a techniky to, proč si šla architekturu studovat na stavební fakultu ČVUT a ne na fakultu architektury?

K: Ehm, nemyslím si, že na Fačku nemají i tu technickou stránku. Myslím si, že ji tam mají taky, u nás je to jen samozřejmě vo dost to více probíraný, je to takový i větší síto u nás, což zase na fakultě architektury mají jiný síto..

M: Mě by v tomhle zajímal víc tvůj osobní pohled na to proč

K: Můj osobní, no tak já jsem tehdá věděla, že chci na tu architekturu a to jsem měla více možností, třeba do Brna na VUT, nebyla jsem definitivně rozhodnutá, že chci na stavební. To se tak nějak vyvinulo před odevzdáváním přihlášek, kdy jsem se o tom bavila s hodně lidma, s lidmi, kteří to studovali a tak. Bavila jsem se kamarádem ze stavební a tak nějak jsem si dávala dohromady, byla jsem na dni otevřených dveří na obou fakultách aaaa do ted si nejvíc pamatuju, co asi bylo takový nejvíc. Když si vzpomenu, když jsem byla na tom dni otevřených dveří na fakultě stavební, tak jsme se tam bavili o úspěšnosti studentů po absolvování, jak je firmy přijímají, jaké mají uplatnění a v čem všem můžou pokračovat a přišlo mi, že z tý stavební fakulty mají studenti větší uplatnění nebo jsou víc přijímány firmama než z Fačka a tak to asi bylo takový z hodně důležitých bodů, který mě k tomu přesvědčily. A chtěla jsem jít tou cestou více reálnou, když to tak řeknu, než nereálnou, protože spoustu staveb, co navrhnu z Fačka jsou krásný, zajímavý stavby, ale některé z nich nejsou realizovatelné .

M: A během studia, změnil se nějak tvůj pohled nebo jsi si potvrdila, to, co sis myslela předtím?

K: Hmmm, nooo, asi se mi to nezměnilo, neřekla bych, asi jsem o tom pak už tolik nepřemýšlela, nemyslím si, že by z fakulty architektury neměli uplatnění, určitě mají téměř to samý, co my, ale v těch číslech, když se člověk podívá na nějaký statistiky, co uvádějí fakulty, tak fakulta stavební je na tom líp.

M: A cítila jsi během toho studia nějaký proměny, jak se díváš na okolní stavby, na to, co se staví a tak?

K: Určitě, nemyslím, že bych na to koukala úplně jinak, spíš si myslím, že se mi ten pohled daleko víc rozšířil, což je asi jasný vzhledem k tomu, že jsem načerpala daleko víc informací a vím o tom daleko víc a je jasný, že už na to taky budu nahlížet jinak, například jsem dřív nenáviděla paneláky, ale vlastně ta škola mě naučila, že některý stavby, který vypadají hrozně a většina lidí je nenávidí, tak svým způsobem stejně jsou součástí jakoby naší historie, součástí něčeho, co se tady dělo a jenom tím způsobem, že jsou nějak hnu... hrozný nebo pro některý lidi hnusný, tak to ještě neznamená, že jsou špatně.

M: Treba ještě v návaznosti na to, myslíš, že když se diskutuje o nějaký budově, že se má buď postavit nebo zbourat, tak je v tohle důležitější hlas veřejnosti nebo hlas odborníků, kteří se tím zabývají? Já tuším, že asi ty spíš řekneš, že hlas odborníků...

K: (smích) Ne, tak na tohle mám jasnou odpověď. „Ten hlas odborníků je daleko důležitější. A netýká se to jen architektury. Samozřejmě běžná veřejnost měla by mít možnost se k tomu nějak přičinit, nahlídnout do toho, říct k tomu svůj názor, ale myslím, že konečný slovo by c tom měla mít ta porota z odborníků.“

M: A myslíš, že když budeš něco navrhovat, tak se budeš přizpůsobovat tomu, jak to budou chtít lidi nebo

jak to máš u sebe?

K: Tak tam je krásnej příklad zase od pana Kaplického, knihovna že jo, odborníci, ta porota, co byla u tý soutěže, tak jednoznačně ten návrh chtěla, většina architektů a odborníků tu knihovnu tady chtěli, bohužel tam pak bylo spoustu dalších problémů, polita a tak, že i veřejnost to dost zhanila a začal to být problém. Jako ono se to děje u většiny staveb, když si vezmeš Eifelovu věž, tak tam taky byli lidi proti a byla strašně kritizována atd je to jedna z nejkrásnějších a nejobdivovanějších staveb v Evropě.

M: A jak bys zhodnotila celkový pohled společnosti na architekturu?

K: Tady je ten problém, že tu chybí větší důvěra a větší chápání důležitosti architekta. Lidé si myslí, že je to jen člověk, co navrhne barák a hotovo, ale už vůbec nevidí ty věci kolem. A myslím si, že když by lidé o tý architektuře měli lepší představu a více informací, tak by i těm architektům více věřili.

Rozhovor Otto

M: Jak jsi začal uvažovat o tom, že se budeš věnovat architektuře?

O: Já rád kreslím, furt něco vyrábím a tak nějak tvořím kreativně, ale rád dělám věci, mám rád techniku a i umění a baví mě to a to byl průnik těchto dvou věcí.

M: Vzpomeneš si na ten první moment, jak jsi se rozhodl, že budeš architekt?

O: Vlastně jeden starší kamarád studoval architekturu, takže mi to přišlo jako dobrý nápad, někdy na gymplu to bylo a přišlo mi to fajn a nic jiného jsem neřešil.

M: A proč FA?

O: Tak měl jsem v tom úplně jasno, protože proč chodit na fakultu stavební na architekturu, když máme fakultu architektury. A pak jsem přemýšlel o Liberci, ale usoudil jsem, že Praha bude lepší, kor když jsem z Prahy.

M: Když si začal studovat architekturu, zajímat se o ní, viděl jsi na sobě nějaké proměny, jak koukáš na okolní stavby, společnost a podobně?

O: Určitě na ten svět kolem sebe, když jdu po ulici, tak je to další svět, díváš se spíš nahoru než pod sebe. Do té doby jsem to město moc nevnímal, já jsem vyrůstal na sídlišti, což je dneska kontroverzní téma, kontroverzní architektura z pohledu společnosti a teď koukám kolem sebe. Všímám si věcí, pobavím se tím, že jdu po městě a dívám se na detaily, materiály a tak.

M: Vnímáš tedy jinak ty okolní stavby jinak než většina společnosti?

O: Skoro bych řekl, že jo. Je to těžko říct, možná bych to vnímal zase trochu jinak jak jsem starší a přijde mi, že když se o tom bavím s lidmi, co nejsou architekti, tak koukám úplně po něčem jiném, řeším jiné věci. Estetiku prostoru například, což normálně běžný člověk moc neřeší.

M: A myslíš, že ta okolní společnost má mít důležitý hlas v tom jaké stavby vzniknou?

O: To je složitý. To je jako referenda a všechny tyhle plebs věci.

M: Klidně to vezmi na nějakém konkrétním příkladu, Kaplického knihovna...

O: No, tak u té jeho knihovny sám nemám jasný názor, ale je to takový, že ty lidi, ta veřejnost se bojí té změny a jde od toho, protože to nezná. A neví, jak to funguje. A to jsou všechno obecné věci, který se napřímo ani netýkají architektury. Strach z neznáma.

M: Zkus mi říci, jak se na to díváš jako člověk, který má tyhle věci vytvářet, jaký je tvůj pohled

O: Koukám se na to tak, že by to z větší části měla rozhodovat ta profesionální veřejnost, protože, když jdu k doktorovi, tak taky poslechnu, co mi říká doktor, protože je specialista. Na druhou stranu ta architektura je pro lidi, ale vždycky by se měla snažit je posouvat, tu společnost. Takže ta společnost by sice měla mít svůj hlas, ale vlastně ty architekti jsou z té společnosti a snaží se tomu dát směr. Což se hrozně těžko definuje správný směr. Dají se vzít objektivní kritéria, ale co je objektivní. Vytvořit příjemný prostor. Což je taky neobjektivní.

M: Myslíš, že je ve společnosti dostatečná informovanost o tomto?

O: Určitě se to posouvá, ale bojím se, že žiju v bublině a když z ní vystoupím, třeba na třídním srazu ze střední, tak ty názory tam občas jsou jiné, že ti někdo něco řekne a y se chytáš za hlavu a on se zase chytá za hlavu s tebe. Ale jakoby ten názor se různí.

M: A pomáhá tomu, co dělá Gebrian, či jiná videa?

O: Myslím si, že to pomáhá, taky. Některý lidi, to nepřesvědčí, protože mají jiný názor, ale myslím si, že dost lidem to pomůže pochopit ten pohled na ty věci, že jim to vysvětlí věcně, co jsou ty kvality, který nejsou nikde napsané daty, ale jsou čistě estetický nebo pocitový, což si myslím, že ten Gebrian tohle dělá, což mi přijde super. I když s ním občas nesouhlasím. Ale všechny tyhle snahy jsou super.

M: Myslíš, že když by byla vyšší informovanost společnosti, že by tady vzniklo víc zajímavějších staveb.

O: myslím si, že jo, ale...

M: Nebo takhle, myslíš, že má v tomhle společnost velký hlas?

O: Minimálně v poslední době je proti všemu občanský sdružení, což může být dost pozitivní, když se jedná o něco hrozného, pak zase když to řeknu hnusně, tak ta společnost tomu nerozumí a i když ten návrh je promyšlený, má svoje pozitiva, ale ta společnost tam vidí něco, co mají emočně podložený. Například vidí, že tam předtím rostl strom, ale už nevidí, že se vysadí tři nové vedle, což je klasická věc tohle. A bylo to myslím trochu i s těma stavebníma předpisama, že se má zahušťovat město, protože do Prahy se vejde dalších pár set tisíc lidí. Takže tu jsou územní rezervy a je to ekologický. A i to území, parky může vypadat lépe, protože vyšší hustota, více lidí, více peněz a z toho se to pak dá platit. A i se sníží doprava, protože nepotřebuješ tolik jezdit. Může líp fungovat veřejná doprava a jak jsme prostě malá země, tak je potřeba to koncentrovat do měst, i když taky mám rád přírodu, ale možná právě proto, že pak zůstane volná a město může být plný, energický, hutný a to jsem odbočil.

M: A když už mluvíš o tomhle, myslíš, že se architektura přizpůsobuje společnosti?

O: Asi by měla architektura reagovat na společnost. Ono je strašně vzletný, že bychom architekti chtěli

vzdělávat tu společnost k těm estetickým hodnotám a ve výsledku v praxi to vypadá dost krušně, když se musí nafíkat rodináče, když to takhle blbě řeknu, ale snaha tam nějaká je.

M: A teď když se podíváš na paneláky a srovná to s katalogovými domky, co ti připadá lepší?

O: Hele asi mi ve výsledku přijdou lepší ty paneláky, protože tam si umím líp představit, že se z toho vyvine plnohodnotnější město, které je hustotou obyvatel srovnatelný s normálně blokovou zástavbou centra, což ani ty sídliště mají, akorát jak to vytáhli do vejšky, aby tam bylo víc zeleně, tak to udělalo ten efekt, že ty zeleně a toho prostoru je tam až moc, takže je to trochu do ztracené. Ale zástavba těch rodinných domků nebo paneláku, tak já si myslím, že ty paneláky, protože chytrým doplněním se dá udělat docela pěkný město a pak se to nemusí rozléhat tolik do krajiny, což je dnes asi největší problém. Suburbanizace a tyhle ty věci.

M: Když se řeknou paneláky, tak si většina lidí vybaví komunismus a to období, kdy to vznikalo

O: Přitom ty paneláky vznikali dřív a vymýšlejí je lidi chytrí a vymýšleli je dobře, ale je tam ten problém, co se učíme a co je logický, že toho prostoru je tam moc a nemá se o to kdo starat. Není tam ta přehlednost.

M: Takže jak paneláky vycházely z nějaké potřeby bydlet, myslíš, že by mohli svým způsobem charakterizovat tu společnost v době, kdy vznikaly?

O: Myslíš estetikou nebo chováním, že společnost chce tenhle typ bydlení? Prostě tenkrát šlo o to rychle a levně vybudovat to město.

M: Jakože třeba teď je tendence vytváření satelitních městeček a podobně...

O: Myslím, že právě těm tendencím, se v profesionální architektonický společnosti se spíš mluví o tom nebo se řeší to, aby se tohle nedělo, aby se suburbanizace zastavila a více se zahušťovalo město a byly využívány rezervy, co jsou v něm. A jako zase nechci kecat, protože jsem tam nebyl, ale přijde mi, že v zemích jako je třeba Holandsko, že tam to funguje a společnost si cení toho města a je si vědoma výhod, co to město nabízí. Samozřejmě je vždy část lidí, co chce ten svůj domeček, což ve výsledku chtěl v podstatě každý, když by měl nekonečné rezervy, ale v podstatě to nejde, není to dobrý nápad...

M: A jak se ti líbí, když stavba, co vznikla nebo vzniká na základě nějakých společenských údělů nebo historických? Třeba Libeskindovo muzeum v Berlíně...

O: No jako jo, asi jo, tam jde pak o tom, že..já myslím, že to odráží to společnost, mělo by jí to odrážet a vždy jí to odráželo. Ono to tak reaguje spolu navzájem, že ta společnost tvoří tu architekturu a ta architektura reaguje na tu společnost.

M: A teď když sám něco navrhuješ, jak se díváš na své návrhy? Aby se to líbilo tobě nebo okolí?

O: je to takový jakože asi každý má nějakou hranici přes kterou nerad jde, co se týče estetična. A když něco není můj styl, tak to nedělám. Ideál je, když máš investory se kterými si sedneš a pak samozřejmě jsou aťáky, který jsou tak známý a mohou si vybírat. Většinou ty lidi se podívají, co děláš a podle toho si tě vyberou. A asi se to musí líbit hlavně mně, jinak bych to nedělal rád a byla by to práce na hovno. A nejdřív aby se to líbilo mně a pak aby to bralo okolí. A já se to snažím dělat jednoduchý, minimalistický, a mám rád čisté materiály, jednoduchý tvary. Mezi to něco šilenějšího a to myslím, že stačí. Když jsou dobře udělaný detaily. A ta čistota je těžká, čím čistší, čím těžší, což podle mne běžný lidi taky vnímají, když je to dobře udělaný.

Rozhovor s Luckou

M: Jak vnímáš postavení architekta v dnešní společnosti?

L: No je to někdo, kdo utváří prostor, veřejnej prostor stavby. Je to určitě důležitá role ve společnosti, protože to vnímá široká společnost. A já nevím no..

M: Je něco z tohoto i důvod proč si začala architekturu studovat?

L: Tak určitě je to zajímavý stavět něco co nějak vnímá veřejnost nebo je to pro ni. Je to možný, že to je jeden z důvodů.

M: A vzpomeneš si na to, kdy jsi se rozhodla, že budeš architekturu studovat?

L: No tak já už jsem od střední škol věděla, že chci dělat něco umělecky založeného. Tak jsem dělala grafickou školu a na střední jsem se rozhodla, že chci pracovat v něčem jiném. I když je to vlastně ten umělecký směr pořád. Takže tak jsem se rozhodla.

M: A když mluvíš o tom uměleckém směru, jak sis vybírala mezi fakultou architektury a fakultou stavební?

L: Dala jsem si přihlášky na obě školy.

M: A proč to vyhrálo tady to? (sedíme přímo před školou architektury)

L: Je to i proto spojení s tím technickým zaměřením. Na Fačku jsou lidi spíš jen na to umění a tady musíš navrhnout něco, co je pak i reálně postavitelný.

M: A když se pak vrátíš na ty začátky, kdy jsi tu začínala. Dokázala bys popsat, jak se vyvíjel tvůj pohled na architekturu, společnost během studia?

L: Tak určitě se to vyvíjelo. Musím nějak popřemejšlet.

M: Máme čas

L: Tak když jsem začala studovat architekturu, tak jsem nevěděla, co přesně to bude všechno obnášet. Že architektura není jen navrhování domů, ale že to souvisí s prostorem, s urbanizací, prostě se vším. To jsem si nedokázala představit a myslím, že si to ani většina společnosti neuvědomuje. A pak taky dřív, když jsem chodila po městě, po ulici, tak jsem se nezaměřovala na ty budovy. Až v okamžiku, kdy jsem se rozhodla studovat architekturu, tak jsem na to začala nahlížet úplně jinak, zajímám se o ně a když mě nějaký zaujímá, tak se snažím si o něm i něco zjistit. A třeba, když se jedu podívat na nějakou památku, tak se na ní nahlížím úplně jinak než třeba laik, který tam jede jen protože je to slavný a já o ní mám třeba zjištěno spoustu informací a nejedu se tam podívat jen tak pro nic za nic.

M: A když už mluvíš o těch laicích, myslíš si, že by měli do té architektury mluvit?

L: Tak svůj názor říct můžou, ale o všem by měla spíše rozhodovat společnost, která se v tom angažuje a která se v tom vyzná.

M: A dokázala bys říct konkrétní příklad?

L: Tak třeba, když se navrhuje nověj dům, kterej má významně ovlivnit třeba tu čtvrť nebo tu oblast, tak o tom by měla víc rozhodovat ta odborná komise než společnost.

M: A myslíš, že i když to je nějaká taková stavba, která velmi výrazně ovlivní to město nebo zasáhne do charakteru toho města, že i tam by měla rozhodovat ta odbornost nebo by tam měl mít určitou váhu i hlas té společnosti?

L: Tak ta společnost by stejně měla vybrat lidi, který tomu rozuměj a nemůžou mluvit všichni lidi, tak nejlepsi je, když se vybere někdo, kdo za tu opozici mluví a tam se o tom pak může diskutovat. Nicméně v konečné fázi by o tom stejně měli rozhodovat nelaici.

M: Když se podíváš na Kaplickýho knihovnu? Jak třeba vnímáš tu diskuzi kolem toho?

L: Protože to bylo už od začátku nazvaný nelichotivě hlen, což se ve společnosti lidem nemuselo líbit a už od začátku to ty lidi odpuzovalo. A nenahlíželo se na to jako na moderní architekturu, ale jako na nějaký hlen, co tam má být postavený a už podle toho názvu, barvy, to bylo odsouzený, aniž by se tomu dala šance. I když v jiných zemí se od něj spoustu staveb postavilo a jsou skvělý. Jen u nás na to asi ještě nejsme připravený na takovýhle extravagantní věci.

M: Myslíš, že v tomhle může pomoci větší informovanost?

L: Určitě by mohla, ale nevím, co by se ve školách muselo zavést za předmět, aby to šlo. Aby tomu rozuměli a začali tu architekturu vnímat.

M: Myslíš, že může pomoci to, co dělá Gebrian?

L: Určitě, dělá to zábavnou formou, lidi to baví, a myslím, že má velkou sledovanost a určitě to může přispívat. Když by bylo víc takových lidí.

M: A myslíš, že třeba teď je větší informovanost společnosti než třeba před 12 lety?

L: Spíš myslím, že když by o tom třeba Gebrian natočil něco pozitivního, že by to mnoho lidí mohlo ovlivnit (smích). Ne, tak spíš myslím, že společnost teď už tu architekturu vnímá jinak, mluví se o tom jinak, více, media o tom víc mluví a asi je to profláklejší než to bylo dřív.

M: A jak se díváš na to, když nějaká stavba reflektuje společenské nebo historické události? Např Groun Zero.

L: Tak určitě by to architektura měla reflektovat nebo je to hezký, když to dělá. Libeskind se tímhle hodně zabýval a myslím si, že jsou to pak jedny z nejvýznamnější s a nejdůležitějších staveb, protože ty lidi, když tam přijdou, tak to cítí a prožívají a tak to má být.

M: A když se podíváš na vztah společnosti a architektury, jak ty ho vidíš?

L: Je to těžká otázka. Ale architektura by měla vycházet ze společnosti, ale zároveň by měla přidávat nějakou nástavbu, něco navíc, něco té společnosti přinášet. Ale pořád by měla zapadat do toho konceptu a místa, kde je navrhovaná. A měla by být určitě přínosná, rozvíjející společnost a neměla by tam jenom stát, protože se tam hodí.

M: Když bys měla srovnat dva typy výstavby. Paneláky a katalogový domky. Jak bys to zhodnotila?

L: Tak mně se nelíbí ani jedno, protože to ani jedno není o architektuře. Musím si jedno vybrat?

M: Nemusíš jen mi zkus říct proč je to tak jak to říkáš

L: Tak paneláky se stavěly, protože bylo potřeba hodně bytů co nejrychleji a tak se zanedbával estetický vzhled, jestli to do toho místa zapadá a podobně a katalogový dům se taky nedá postavit všude a není to o architektuře. Je to něco vymyšleného, zrovna tak jako ten panelák.

M: A proč si myslíš, že se tyhle věci vytvářejí, když nejsou o architektuře?

L: Protože si všichni chtějí vše ujednodušit a tohle ani nemusí dělat architekti, to může udělat stavař a bouchat jeden domek za druhým a není to pak různorodý, členitý... je to nuda.

M: A proč myslíš, že se to děje?

L: Protože je to levnější, jednodušší a lidi jsou vyčúraný a vymýšlejí různé způsoby, jak si zjednodušit, ulehčit život, práci. A kdo si nechá navrhnout domek od architekta. jen člověk co na to má... což je dneska vlastně docela dost lidí.

M: Myslíš, že i tohle nějakým způsobem odráží tu společnost?

L: Tak určitě může, dělí se to pak na lidi, který jsou společensky níž, nebo takhle to asi nejde říct, lidi, co nejsou tak movitý a lidi, co mají větší přísun peněz a mají na to a vidí v tom ten rozdíl, že si mohou postavit něco svého a je to napasovaný přesně na jejich požadavky a všechno to sedí, zatímco ten typizovaný dům je prostě daný typ a prostě se to už nedá upravovat na přesné požadavky těch lidí.

M: Když si představíš, že když ty něco navrhuješ, tak jak o tom přemýšlíš. Je pro tebe důležitý, aby se to líbilo tobě nebo lidem, kteří okolo toho budou chodit?

L: Pro mě je důležitý, aby to do toho místa zapadalo, takže aby se to líbilo společnosti, ale navrhuju to já, takže mně se to musí líbit nejvíc. Ale když bych to navrhovala pro konkrétního klienta, tak bych se snažila přizpůsobit všechno jemu, ale určitě bych to nenavrhl tak, aby to do toho místa nesesedlo.

M: Myslíš, že když se něco navrhuje pro toho klienta, že by měl ten klient architektovi plně důvěřovat?

L: Tak očekává se to, že ten klient má svoje očekávání, ale důvěřovat by mu asi měl. Když mu do toho bude mín kecat, tak to bude ve výsledku lepší.

M: A nemůže být ta důvěra v architektuře něco, co tu chybí?

L: Tak určitě to tak je. Ale zase já těm lidem rozumím, protože, když chceš svůj domek, tak máš nějaká očekávání od toho a nemůžeš udělat jen tak něco asi tam musí být vzájemná komunikace. Je důležitý říct na začátku svoje očekávání a pak nechat architekta být. To by bylo ideální.

M: Jak bys zhodnotila celkově roli architekta ve společnosti?

L: Významná je, jak tím, že ovlivňuje společnost. Když člověk prostě prochází ulici a kolem něj jsou všude domy, tak na co se má dívat, tak se dívá na domy, takže určitě tím architektura ovlivňuje společnost. A co k tomu ještě dodat. Tak architektura je všechno, co je ve městě, je to veřejnej prostor, jsou to ty domy, mobiliář, vlastně všechno, na co se podíváš je architektura. Takže myslím, že ta role architekta je obrovská.

Rozhovor s Tomášem

M: Jak vnímáš roli architekta ve společnosti?

T: Myslím si, že to je docela důležitý povolání a má velký význam v moderní společnosti. Hlavně co se týká tý nízkoenergetický výstavby pasivních domů, tak si myslím, že to hraje důležitou roli.

M: Tak teď mi řekni, kdy jsi začal přemýšlet o tom, že se budeš věnovat architektuře?

T: Od malička úplně. Já jsem byl rozhodnutý, že chci být architekt. Nebo spíš takhle, já jsem věděl, že nechci být nic jiného.

M: A dokázal by si říci proč?

T: Na to nedokážu odpovědět. Zajímaly mě stavby a prostě jsem to tak cítil. Zajímal jsem o to jak to funguje. A chtěl jsem to dělat, není to nějak, že bych to měl v genech, protože rodiče to nedělají, tuhle práci.

M: A proč sis vybral Fsv a ne FA?

T: Zkoušel jsem jenom sem a vybral jsem si to z toho důvodu, že ta naše fakulta je víc zaměřena na tu technickou stránku a víc na tu praktičnost a i si myslím, že je tam lepší využití.

M: Cítil si během studia nějaké proměny na sobě? V pohledu na okolní stavby, okolní společnost

T: No v posledních letech musím říct, že tam nastaly docela zásadní změny. Vnímám tu architekturu okem odborníka trochu. Posuzuju tam jiný věci než laici a i vlastně na tu společnost nahlížím jinak a myslím si, že ta veřejnost nemá takovej přehled, aby mohla rozhodovat v nějakých větších stavbách jako se to děje.

M: Dokázal bys říct v čem je tvůj pohled jiný?

T: Já si myslím, že to posuzují lidé, třeba když mají vizualizaci, tak to posuzují podle toho obrázku, jak jim líbí, ale už nedokážou posoudit jak to bude fungovat a vypadat v reálu. Nedokáží propojit, co je na papíře a co je v reálu.

M: Myslíš si, že se pomocí architektury dá charakterizovat společnost? Jestli to ta architektura může odrážet?

T: Myslím si, že to odráží, ale minimálně. Není to nic zásadního, samozřejmě, když to vezmeme trochu do historie, tak samozřejmě ta architektura se odvíjí od té společnosti a od toho technologického pokroku.

M: Myslíš, že v tomhle ta architektura ukazuje určité aktuální společenské potřeby?

T: Spíš ty stavby ukazují bohatství těch lidí. Chtějí tím vyniknout a ukazuje to jak jsou bohatý. Nemyslím si, že by se to tam odlišovalo nějak jinak.

M: Dobrá. A teď ty už jsi o tom trochu mluvil, ale jak ty vnímáš určitý rozpor ve společnosti, co se týká právě architektury. Nových staveb a podobně.

T: Tak určitě je v tomhle důležitější hlas odborníků, který je v menšině, většinou, a prosadí se názor většiny, která v tom není tak vzdělaná. A to si myslím, že je to špatně.

M: V čem by se to dalo změnit? Aby ta společnost víc přijímala ten názor odborníků.

T: No to je na každém tom jedinci, aby si to uvědomil. Že když něco posuzuje, tak to musí posuzovat do hloubky a musí se o to zajímat víc.

M: A myslíš, že by v tomhle pomohla vyšší informovanost společnosti?

T: Určitě by pomohla větší informovanost, ale v podstatě je to tak složitý obor, že ta informovanost je strašně složitá. Ten obor je tak složitý, že to moc nejde.

M: Může tomu pomoci třeba Gebrian a jeho videa?

T: Abych se přiznal, tak já jsem to moc neviděl, ale myslím, že je to jeden ze způsobů, jak to veřejnosti představit, aby se o to začala víc zajímat. Tyhle videa to dokážou přiblížit, popsat trochu hloubš tu informatiku, předat informace, který ta laická veřejnost v tom sama nevidí.

M: Jak se ti líbí, když moderní architektura reflektuje společenský události?

T: Myslím si, že je to dobře, ale je na té práci architekta velmi složitý chytit tu myšlenku, to provedení. Není to jednoduchý v práci toho architekta to pojmout.

M: Když se ještě vrátím k architektuře a společnosti, jak bys charakterizoval jejich vztah?

T: Já bych řekl, že architektura se přizpůsobuje společnosti a přizpůsobuje se potřebám těch lidí.

M: A je to tak správně?

T: No myslím si, že by tam mělo být od obojího trochu, tak i tak. Aby se architektura přizpůsobovala společnosti a společnost architektuře, to nejde říct jednoznačně, kde je to správný.

M: myslíš, že je dobře, když nějaká stavba dá společnosti nějaký nový směr nebo ji může někam posunout?

T: Tyhle moderní stavby, technologie mají určitě budoucnost, protože vždycky ukazují maximální pokrok, inovace, který jsou v té společnosti možný a bez tady těch pokroků bychom se v rámci delšího časového úseku nikam neposunuli. Takže tady ty výstřední technologické věci, tak smysl mají a posouvá to tu společnost dopředu.

M: Když jsme mluvili o odbornících a laicích. Jak bys zhodnotil debatu o Národní knihovně na Letný?

T: Je to už dlouho, takže přesně nevím, ale myslím si, že je škoda, že nevznikl. Byl trochu kontroverzní.

M: A myslíš, že dnes by to mělo větší šanci?

T: Bojím se, e ještě ne, že ještě nejsme připravený na takový zásadní změny. Že by to ještě potřebovalo

nějaký čas

M: A teď otázka, pro co jsi víc pro paneláky nebo katalogový domky?

T: Já asi zastávám stejný názor jako lidi u nás na fakultě a jsem pro paneláky. Tam ten koncept je víc promyšlený a katalogový dům je bezmyšlenkovitý návrh, kterej je nezasaditelný na jednu jedinou parcelu a dává se na tisíc jiných.

M: A proč si myslíš, že lidi tak nemají rádi paneláky?

T: Tam je hlavní problém hluk od sousedů a v podstatě to, že ten panelák nemá takovou životnost do kdy přežil. Teď by měla mít stavba 50 let životnost a myslím, že ty katalogové domy jsou ideový návrh architekta a je to jen studna na peníze a chtějí z toho získat co nejvíc peněz z jednoho návrhu než aby se vytvořil individuální pro každého,

M: Když něco navrhuješ ty přemýšlíš, aby se to líbilo tobě nebo ostatním, veřejnosti?

T: Zásadní je určitě názor budoucích obyvatelů. Těm se to musí líbit, důležitý je aby se jim tam dobře fungovalo a aby to plnilo ten účel, ať už to bude kancelář nebo rodinný domek, takže důležitá je funkčnost. Ale na druhou stranu bych nemohl dělat něco, co se mi osobně nelíbí.

M: A když bys měl navrhnout velkou veřejnou stavbu, řešil bys jak bude veřejnost reagovat?

T: Nedělal bych nic kontroverzního, snažil bych se přizpůsobit trendům, aby to zapadalo do současného stavu, co tu je, bych nevyvolal nějaký kontroverze. Takže určitě ten hlas veřejnosti má svou váhu.

M: A jak bys teď zhodnotil roli architekta ve společnosti?

T: Je to důležitý povolání ve společnosti, protože ta nová výstavba má zásadní roli. Třeba jsem neřekl, že se dá ušetřit na energiích. Starší budovy spotřebovávají hrozně moc, a zbytečně, stačí odborník, který to dokáže minimalizovat jenom svým návrhem, aniž by to stálo víc peněz. Takže ta role architekta je v té společnosti zásadní.